

ప్రవృత్తి

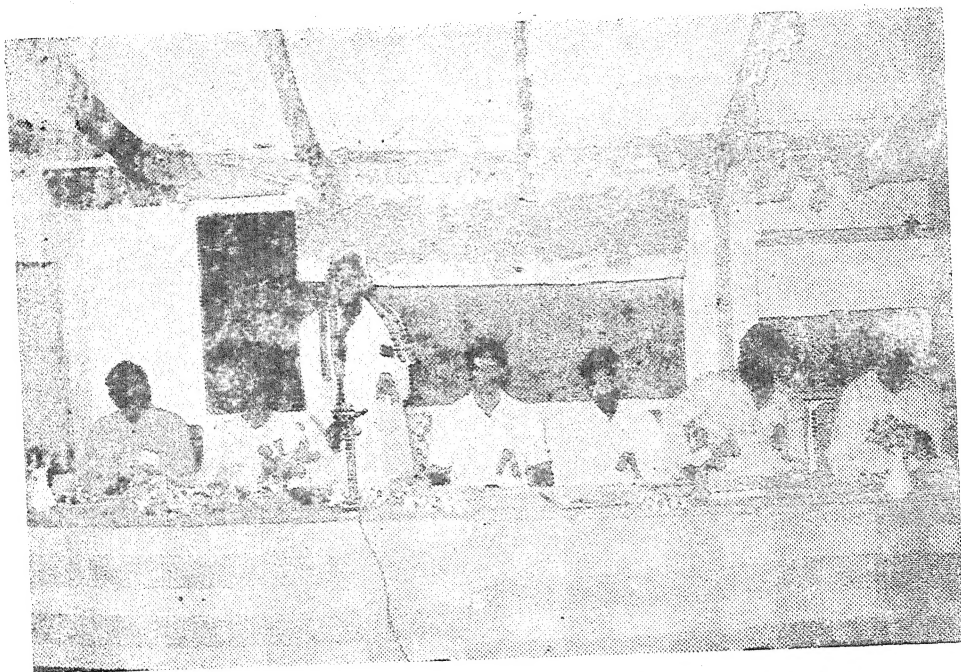
సాహిత్య విమర్శ పత్రిక

వెల: రూ. 4-00

ఫిబ్రవరి 1993

నక్షత్ర భారత
హింద్ ప్రచార సభ-
ఆంధ్ర, హైదరాబాద్.

జంగారెడ్డిగూడెంలో హిందీ ప్రమాణవ్రత వితరణోత్సవ సందర్భమున
 ముఖ్యఅతిథిగా శ్రీ కాజ వెంకటేశ్వరరావు గారు ఉపన్యసిస్తున్నారు. ప్రధానాధ్యాపకులు
 శ్రీ దక్షిణామూర్తి గారు, సంగతకులు శ్రీ ఎన్. ముక్తేశ్వరరావు గారు, శ్రీ వెంకటా
 హిందురంగరావు గారు, శ్రీ జి. వెంకటాచార్యులు గారు వేదికపై అధిస్తులై
 ఉన్నారు.

467

స వం

సాహిత్య మాసపత్రిక

ఫిబ్రవరి 1993

సంపాదకులు

శ్రీ వేమూరి అంజనేయ శర్మ

శ్రీ ఈమని దయానంద

శ్రీ ఎ. శంకరశాస్త్రి

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ-ఆంధ్ర
ఫైరతాబాద్ - హైదరాబాద్ - 500 004

సంవత్సర చందా
40-00 రూ॥

విడివ్రతి
4-00 రూ॥

Recommended for use in all the Public Libraries and School Libraries by
the Director of public Libraries, Andhra State, Madras, vide proceedings
No. 30.55 dated 5th January 1955.

ఈ సంచికలో

1. సంపాదకము
2. కాకాన్ కాషవాం పామాజిక సమస్యల స్పందన —డా॥ డి. ప్రతాపరెడ్డి
3. చేమూరి శ్రీతి వద్ద చమత్కృతి —డా॥ కె. వి. రాజేంద్రసాహెబ్
4. తెలుగులో ఆర్థిక వివరణామం ఒక పరిశీలన-2 —డా॥ పి. సిమ్మిన్న
5. పంచపతి —మూలం ; మైజూర్ కరణ్ గుప్త
అనువాదం ; ఈమని పయ్యసంద
—ధూర్జటి వేంకట బాలాజీ
6. చొక్కా-చొరుసు }
7. తూర్పు-వడకర }
8. తీక్షణ స్మర్య —సి. కామేశ్వరరావు
9. శ్రీమతి-శ్రీరత్న —రత్నద్రోణి
10. కొత్తమెట్టె —దీపక్
11. బుద్ధుని చింత-కరుణ శ్రీ వాక —కామేశ్వర శర్మ
12. చెంబులో చిమ్మరాన్ని తోవ శిష్యుని —డా॥ సోమసుందర్
13. శ్రీ సమస్యలకు ఆర్థికపట్టిన గురిమాచి పాడేపాట —మహిళా సేద్యన్న
14. గజల్ కోకిల సి. నా. రె. —బిక్కిరెడ్డి
15. శిష్టాశ్రయ చరిత్ర-భావగతి —కొండవత్తి శేషగిరిరావు
16. పుస్తక చరిత్ర
17. వానావాసము

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ

భీమవరం రెవిన్యూ థాన్ డి. రాత్రి 1-30 గంటలకు దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ మద్రాసు ఆవరణకు బయట ఆవృత విభాగం దగ్గర శక్తి ఎలెక్ట్రసిటీలు సుఖవించింది. ఆవృతం భవనానికి కొంత సమయం కలిగింది. వక్రస్వరూప భవనం ఆధారం మొదలైనవి పగిలి పోయాయి. దాదాపు ఒక కోటిపైబడు వరకు పేలుడు ధ్వని వినిపించింది. ప్రాణనష్టం ఉరగలేదు. దాదాపు 30 వేల రూపాయల నష్టం సవకు వాటిల్లింది. పోలీసులు దోమలకొరకు గాలిస్తున్నారు. ఉంతవరకు దోమలు బయట పడినట్లు తెలియలేదు. తమిళ యువ జాతీయ సంఘం ఈ వన్ జేసినట్లు అక్కడ లభించిన కరవతం వలన తెలుస్తున్నది. ఇది ప్రారంభమని హెచ్చరిక చేయబడింది. ఈ మట్టన హిందీకి వ్యతిరేకంగా జరిగిన మట్టన. అప్పుడప్పుడు సభకు బెదిరింపు ఉత్తరాలు వస్తూ ఉండేవి. ప్రజాహిత సంస్థలు గూడా ఈ బెదిరింపులనూ, దుష్కర్మలనూ ఎదుర్కొనక తప్పదని ఈ ఉదంతం స్పష్టం జేస్తున్నది.

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ కేవలం జాతీయ దృష్ట్యానో మహాత్ముడు స్థాపించిన సంస్థ. మద్రాసులో ప్రధాన కార్యాలయమున్నా ఇది కేవలం తమిళ ప్రాంతానికిగాక ఆంధ్ర, కేరళ, కర్నాటకలకు గూడా అనన్య మొత్తం దక్షిణ దేశానికి సంబంధించిన సంస్థ. ఈ సంస్థ హిందీని ఎవరిమీదా బలవంతంగా దుర్బదంలేదు. రామత తాముగా కోరి నేర్చుకొనే వారికి హిందీని నేర్పుతున్నది. అంతేగాక జాతీయ సమర సందర్భాల్లోగూడా ఇది ప్రముఖ పాత్ర వహించిన సంస్థ. అట్టి సంస్థలను గూడా ఉద్దేశవరులు, సంకుచిత మనస్తత్వ వరులు వదలరనీ, హింసాత్మక చర్యలకు పూనుకుటకనీ ఈ దుర్బదన తెలియజేస్తున్నది. అసలు దేశంలోనే ఎక్కడ చూచినా జుటువంటి ఆరాచక కృత్యాలు జరుగుతున్నవి. సదాశివైక బుద్ధిగూడా చిరునవ్వుతో ఉన్నది. ఇది ఈనాటి దేశస్థితి.

దక్షిణ దేశంలో తమిళనాడులో కన్న విగతా ప్రాంతాల్లో హిందీ వ్యతిరేకత లేదు. తమిళనాడులో గూడా జనసామాన్యంలోకంటే రాజకీయ పక్షాల్లో ఈ వ్యతిరేకత ఎక్కువగా కనబడుతున్నది. దానికి కొంత కారణం గూడా లేకపోలేదు.

దక్షిణ దేశంలో ఈ ఉద్యమాన్ని గాంధీగారు ప్రారంభించినా దక్షిణదేశ నాయకులు దీనిని సమర్థించి పోషించారు. రాజాజీ ఈ ఉద్యమ ప్రచారానికి ప్రథమంలో చేసిన కృషి గణనీయ

[illegible]

ఏమైనా స్వచ్ఛంద సంస్థ హిందీ ప్రచార సభ మీద బాంబుదాడి జరిగడం ఎంతవరకు సమంజసమో విజ్ఞులు అలోచించవలసిన సమయ మానన్న మైనది. షణ్డికావేశాలతో ఉత్తేజితులై ఇటువంటి హింసాత్మక చర్యలకు పాల్పడడం సమంజసంకాదు. సభకు ప్రభుత్వంతో సంబంధం లేదు. అది రాజకీయ కక్షలకు నిలయంగాదు. జాతీయ సంక్రామం జరిగిన నాటినుండి పెద్దలు నిర్ణయించిన సిద్ధాంతాల ననుసరించి ఉదతాభక్తిగా పని జేస్తున్న సభ ఇది. ఎవరిమీదా బల వంతంగా హిందీని చుట్టుకున్న సంస్థకాదు. అట్టి సంస్థలను గూడా బాధించడం, బెదిరించడం, బాంబుదాడులకు గురిజేయడం ప్రాచీనమృతం గాదని మనవి చేస్తున్నాము. రాజకీయ వజ్రలు కూడా ఈ విషయంలో సరైన దృక్పథాన్ని అవలంబించి ఇటువంటి దుష్ప్రత్యాకృతులను అరికట్టే ప్రయత్నం చేయగలవని ఆశిస్తున్నాము.

రాగూర్ జాషువాల సామాజిక సమస్యల స్పందన

డా॥ డి. ప్రభాకరరావు

పితారక్షతి కామరే భర్త రక్షతి యావనే
రక్షతి స్త్రీవిరే పుత్రాః న శ్రీ స్వాతంత్ర్య
మర్తతి'' అని హిందూ దేశంలో స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యం
ప్రశం పనికిరాదనీ, శ్రీ పుట్టినప్పటి నుండి మర
జించే వరకు పురుషరక్షణలోనే ఉంటానని మను
ధర్మశాస్త్రం ఘోషిస్తుంది. ప్రాచీన భారతీయ
హైందవ సంప్రదాయాలు సామాజికంగా స్త్రీలను
కొన్ని కట్టుబాట్లతో ఆశించేయటం జరిగింది.
వీటితో పాటు అస్పృశ్యత, కులవ్యవస్థ, వర్ణవ్యవస్థ
మొదలైన సమస్యలతో సతమత మవుతుంది.
ఆ సమయంలో పాశ్చాత్య ప్రభావంతో మానవో
ద్యమం వేదాలకు, ఉపనిషత్తులకు స్పృహలకు పుట్టి
నిలైన భారతదేశంపై ప్రభావం చూపింది. తద్వారా
అనేక మంది మానవతా వాదులు హైందవ సమా
జంలోని కుళ్ళను, జాడ్యాన్ని కూకటి వేళ్ళతో
పెరికి వేయడానికి పూనుకున్నారు. ఆంగ్లేయుల
పరిపాలనా ప్రభావం వల్ల 19వ శతాబ్దంలో
నూతన సాంఘిక సంస్కరణలు భారతదేశ సామా
జిక వ్యవస్థనే మార్చివేయాయి. ఏ విధంగా నందే

మానవ సామాజిక పరిస్థితురవల్ల మత, సంఘసంస్క
రణలు ప్రజలాయి. బ్రహ్మసమాజం, ఆర్యసమాజం
మొదలైన నూతన మహోద్యమాలు రావడంతో
అలాటి హైందవ సమాజంలో కడుగుగట్టిన విధవా
పునర్వివాహాలు, బాంబు వివాహ వ్యతిరేకత. శ్రీ
విద్య, వరకట్న దూవారం, అప్ప న్యతా వివా
రణ కుల, వర్ణ వ్యవస్థలపై దృఢ
మెత్తదం జరిగింది. వీటన్నిటికీ
ఆంగ్లేయులు ప్రవేశపెట్టిన విద్యావిధాన పరిస్థితులు
బాగా దోహదం చేసాయి. ఈ ఉద్యమాలకు మొట్ట
మొదటగా నాయకత్వం వహించిన మూలపురుషులు
రాజారావు మోహనరావు. అయితే ఇక్కడ మనం
గమనించాల్సిన విషయమేమిటంటే భారతదేశ
చరిత్రలో వచ్చిన ఏ ఉద్యమమైనా మొట్టమొదట
మన విశ్వకవి రవీంద్రుని జన్మస్థలమైన బెంగాల్
లోనే ఉద్భవంపొందున్నది. ఆ తర్వాత భారతదేశం
లోని ఇతర ప్రాంతాలకు వ్యాపించింది. అందుకే—
What Bengal thinks today, the rest of

హైదరాబాద్ యూనివర్సిటీ, గవ్వీబోర్, హైదరాబాద్-500134.

India thinks tomorrow అన్న ఆభిప్రాయం
పర్చింది

1828 న సంవత్సరంలో రాజా రాజు
మోహన్ రాయల ప్రత్యేకమాటల్ని పూరించాడు.
ప్రవృత్తమాణుడు 19 వేలవేల చివరికకల్లా
ఆంధ్రదేశంలో జాబితాలో. అంధ్రదేశంలో
కందుకూరి పిలేజ్ లింగం పంతులు గారు, రఘుపతి
వెంకటరత్నం నాయుడు మొదలగువారు ప్రవృత్త
సమాజ సిద్ధాంతాలు పూరించారు. ఆ
సమాజంలోనే గురజాడ వారు కూడా తల్లిలాగా
పడుచున్నట్లు మానవత్వం వారికి రచనలు
లేకాదు. రఘుపతి వెంకటరత్నం ప్రాంతాల్లో
కూడా ముఖ్యంగా ప్రవృత్తాల్లో ప్రవృత్తసమాజ
సిద్ధాంతాలే పంతులు పంతులు, బాల్యవివాహం
విద్యుత్తం ప్రీతికల్పం. బిచ్చం తప్ప మిగతం అన్న
శక్తిగా నిర్మూలన మొదలైన సంస్కరణలు వాగా
వ్యాపించాయి. ఆ పరిస్థితులలో భారత రాజకీయ
రంగంలో మహాత్మాగాంధీ ప్రవేశించడంతో
సామాజిక రంగంలో అనేక మార్పులు సంభవించి
నాయి. అప్పుకల్లా వివాహం, ప్రీతి స్వాతంత్ర్యం
మొదలైన గణం సంస్కరణ ప్రవృత్తాలైన
మహాత్ముని ఆభిప్రాయం వెలుగులోకి వచ్చాయి.
మహాత్మాగాంధీ, కందుకూరి పిలేజ్ లింగం పంతులు
గారు మొదలైన వారి ప్రాజెక్టుతో గురజాడ వారి
అడుగుజాడల్లో నడచునాగారు జాబితా. ఆనాడు
గురజాడ వారి ప్రవృత్తిబాహుళ్యం పూర్ణమై, కన్యా
తల్లూ, బాల్యవివాహాలపై, ప్రీతి సమస్యలపై
స్పందించి, మానవతా శుభాతో స్ఫూర్తినించి
ఆనాటి ఉద్యమానికి విశేష ప్రాముఖ్యాన్ని కల్పించి
నాయి. అప్పడే సామాజిక పరిస్థితులకు గురియై
కలితా పరిశ్రమకు ఉద్యమించిన జామీనా నుద్దేశించి
కందుకూరి పిలేజ్ లింగం పంతులుగారు అన్న
మాటలు గమనార్హం. 'కుంభేర కాకినుల్ మెద

లెకు దేవునిది నిను మెచ్చడు, మెచ్చిన మెచ్చకున్న
కానక నినుమెచ్చె, మానవము కలిత్య పరిశ్రమం
బిచ్చం' అని జామీనాకు ప్రోత్సహించారు.
కాబట్టి భాద్రపూరి వారి ప్రోత్సహించారు. గురజాడ
వారి ప్రేరణ జామీనా కలితా పరిశ్రమకు పునాది
వేశాయి. వందేశంలో వట్టి పెరిగిన రచించుడు,
రెండు వందేశంలో వట్టి పెరిగిన జామీనా కంటే
మీరు మానవత్వం ముందువాడు. అయినప్పటికి
సామాజిక సమస్యలపై స్పందించడంలో దాదాపు
ఉదాహరణ లో ఆభిప్రాయాన్ని కలిగి వున్నారని
చెప్పవచ్చు.

రచించుడు (బహుసమాజ వాదావరణంలో
పెరిగిన వాడు వాదనంవల్ల అలాంటి సమాజంలోని
ప్రీతి సమస్యలను రచించి అలాంటి మానవత్వం
కోరింది. అంతలో అతని చరణ్లో ప్రీతి ఎదు
రొందినను సమస్యలను, అంతరాయాలైన
మూఢాచారాలను తీవ్రంగా ఖండించాడు. ముఖ్యంగా
అలాంటి సమాజంలో కడుగుగట్టిన సమస్య బాల్య
వివాహాలు. మొగ్గ పువ్వుగా వికసించే సమయం
లోనే చలిపియడం లాంటి నీచాది నీచమైన ఈ
ఆచారాన్ని రచించుడు తన రచనల ద్వారా
ఖండించాడు. The Derted (పరిశ్రమ)లో
"Playing our flutes, let us bring home
a bride of eight years, Let us snatch
and tear open the bud of childhood, let
us force out the sweet of youth, press
ing a weight of scriptures on the new
expanding life, let us wake it one with
the dust of the wrinkled ages' అని
బాల్య వివాహాలు సమాజంలో ఎలాంటి అస్థ
దాయక పరిణామానికి దారితీస్తాయో తెలియ
పర్చాడు. బాల్యంలోనే బలిపశువులయ్యే ప్రీతి దుస్థితిని
చూచి అవేదన చెందాడు.

అంధ్రదేశంలో జామనాథుడు ముందే గురజాడవాడు బాల్య వివాహంపై పుత్రబాహుళ్య పూర్వకంగా వ్యూహాధ్యక్షుడు పైత్రులం జరిగింది. తర్వాత అదే జాడలో జమనా కూడా 'లెక్కాడు' అనే నాటకానికి హాస్యదిద్దాడు. 'నాటక రచనాద్వైతం' సంపు సంస్కరణ. కథ కల్పితం. బాల చరిత్రం తువుల హృదయవేదన, సహకార స్ఫూర్తి కరమైన ముగిలి భర్తలు పడుతున్న భార్యతో పడుతున్న మున్నగు విషయాలు లోకానికి వెల్లడి జేయడమే. తన ప్రధాన కర్తవ్యమని జామనాయుడు పేర్కొన్నాడు. అందుకేనేమో జామనా రచించిన వాహ్లాలో, కంఠికోత్తే. శ్రీ ప్రాత్రుల సంస్కరణ దృష్టితో చూపుచున్నాడు. రచించిన నాటికాల్లో వివాహ సమస్య తీవ్రంగా వస్తున్నదే, జామనా నాటికి సంఘంలో అవి జీవనంలో వుండి వుండవచ్చు. అందుకే జామనా తర్వాత రచనలలో వీటిని గూర్చి అంతగా ప్రస్తావించాడు.

బాల్యవివాహంపై అనాడు భారతీయ వ్యవస్థ ఎవరొంటున్న మరో సాంఘిక సమస్య విశేషం పునర్విచారణ. భర్త మరణిస్తే శ్రీ జీవితాంతం వైదవ్యం అనుభవింపాలి. భార్యపోయిన ముగిరి వాడు కూడా చిన్నవయసులో ఉన్న ఆడపిల్లను పెళ్ళిచేసుకోవటం చల్ల విలంతువుల సంఖ్య పెరిగింది. అటువంటి వ్యవస్థలో యవ్వనంలో వున్న శ్రీరా భర్త మరణంతో తప్పి బొందని కోరికతో జీవితాంతం వితంతువుగా మార్చిన సమాజాన్ని దుయ్యబట్టాడు రచించుడు. బ్రహ్మసమాజ సిద్ధాంతాలకు అనుగుణంగా రచించుడు వితంతు పునర్వివాహాన్ని ప్రోత్సహించి సంస్కరణదృష్టిని ఆలవర్చుకున్నాడు. అయితే ఈ సంస్కరణోద్యమంను ప్రారంభ సహకార వంతులు కొందరు వ్యతిరేకించి భారతీయవాదాన్ని సమర్థించేవారు. రచించుడు ప్రగతిశీలుడు కనుక వారి సమైక్యత

అను వమ్ములే 1885-1900 సం. మధ్య సాంఘిక సంస్కరణాభిలాష. ఆలోచనలు. నవలలు నాటకాలు రచించాడు. 'నాటక దారి' 'విరోధిని' అనే నవలలు స్వరచన. అతే చుట్ట బొందని సోపికతో ప్రాంతంలో వెళ్ళిన శ్రీ బిర్రవల్లిపల్లి కవించాడు. 'బ్రహ్మసమాజ' అనే కథలో కూడా వ్యవహారంపై వేదన గూర్చి వేసే రిస్తాడు రచించాడు.

జామనా కూడా అనాటి భారతీయ సమాజంలోని కరుణాపాత్ర. ఈ సమాజాన్ని బండిస్తూ, వితంతు వివాహాలు ప్రోత్సహించాడు. తన రచనల ద్వారా భర్త మరణిస్తే భార్య పునర్వివాహానికి అనుమతి ఇచ్చి ప్రోత్సహించే వ్యవస్థ. పడుకొనిన కోర్కెను అనుమతించి జీవించే భారతీయ శ్రీని గూర్చి జామనా

అనిభావ్యం అను యోవనంబువిడి నర్వాంగంబు
 లన్ నిండి వె
 చ్చని రత్నంబును రెచ్చగొట్టి మరులేవ్వల్
 లేని వేరెంత తీ
 రని వైదవ్యదవాగ్నిలోకి పడి దుర్బుచ్చేదకం
 బైన వే
 దన పాత్ర ప్రళయలో పొనరెచ్చు
 కథాదా సేతు శ్రద్ధాంజలిరే"

అని శ్రీ దుస్థితిని చాటి తన ఆవేదన ప్రకటించాడు. రచించినవలె జామనా కూడా బ్రహ్మ సమాజ సిద్ధాంతాను అనుగుణంగా, తెలుగు దేశంలో అనేక కావ్యాలు భావనలు రచించాడు. వీరిద్దరి రచనలు అనాటి భారతీయ వ్యవస్థపై విశేషమైన ప్రభావాన్ని చూపించని నిశ్చయదేహంగా చెప్పవచ్చు.

అనాడు వీడు ఖండించిన మరొక సామాజిక జాడ్యం సతీసహగమనం. రవీంద్రుడు ఈ దురాచారాన్ని నిరసిస్తూ అనేక రచనలు కావించాడు. 'అవలాయరస్' అనే కృతిలో ప్రాందవ సంఘం లోని మూఢాచారాల్ని అందరివ్యాసాంసీ ఖండించాడు. రవీంద్రుడు, బ్రహ్మ సమాజ స్థాపకుడైన రాజామౌహన్‌రాయ్ సతీసహగమనాన్ని నిషేధించడానికి అనేక చర్యలు తీసుకున్నారు. అనాడు ఎన్ని చర్యలు తీసుకొని ఖండించినప్పటికీ, నిన్నటి దూక్షన్వర్త వరకు సతీసహగమనాచారం కొనసాగుతునే వుంది.

జాషువా కూడా భారతీయ వ్యవస్థలో సతీ సహగమనాన్ని తీవ్రంగా ఖండించాడు. తండుకూరి పితృళింగం వంతులుగాదు కూడా తారరజేశ మంతట వర్యుడేమిటి దీనికి వ్యతిరేకంగా అనేక ఉపన్యాసాలు ఇవ్వటం జరిగింది. అయితే జాషువా తన ఖండనాంగంలో—

"పతిమరణించ నానని శవంబునకన్ సతి
వాట గట్టిపను
ద్గతి లభించు నందు కనికార మొకిందుక
లేక, యగ్ని కా
మాతి యొనరించుకొంటి, పురుషోత్తము
వెన్నటికేనే నీ సము
న్నతికి ప్రసన్నుడై వడలునా చిరశాం
పు టుక్కు వగముల్"

అని అనేకన చెందాడు. రవీంద్రునివలె జాషువా కూడా సతీసహగమనాన్ని నిరసిస్తూ అనేక కావ్యాలు, ఖండనావ్యాసాలు వాయించు జరిగింది.

అలాటి భారతీయ వ్యవస్థలో నిలబడిన మరొక సమస్య బహుభార్యత్వం. మగవాడు అనాః

కారంతో విర్రవీగటం పీటన్నట్టికి మూలం. భారతీయ ప్రాచీన గ్రంథాలైన మహావ్యూహాలు, వేదాలే ముఖ్యకారణం అని చెప్పవచ్చు. అందుకే భారతీయ వ్యవస్థ అనాడు స్త్రీల దుస్థితి ఆ విధంగా అణగారేవరకు గురి అయ్యింది. బహుభార్యత్వాన్ని రవీంద్రుడు అనేక రచనలవ్వారా ఖండించాడు. మగవాడి అహంకారాన్ని గూర్చి "పైమంత్రి" అన్నకథలో "మన సమాజంలో ఒకసారి ఫెళ్ళయేవరకే మగవాడికి కొంచెం సంకోచం తన ఏ పరిస్థితిలో వున్నా ఎ వయసులోవున్నా భార్య పోయింది అనేసరికి మరొక భార్యకోసం ఎగబడతాడు" అని పేర్కొంటాడు. అదే విధంగా 'కక్కు' అనే కథలో భార్య అంగ వైకల్యాన్ని అసూయగా తీసుకొని పురుషుడు మరొక పెండ్లికి పూనుకోవడాన్ని రవీంద్రుడు ఖండించాడు. ఈ విధంగా భార్యలమీద భర్తల ఆధిపత్యాన్ని, భార్య బ్రతికున్నా మరొక భార్యకోసం ప్రాకులాడటం లాంటి సామాజిక జాడ్యాన్ని ఖండించాడు విశ్వకవి.

అదేవిధంగా జాషువాకూడా బహు భార్యత్వాన్ని తీవ్రంగా ఖండించాడు. భార్య మరణించినదని లేదా భార్య గొతాంసీ తావించి రెండో పెళ్ళికి తయారయ్యే పురుష జాత్యహంకారాన్ని ఈ మహాకవి ఖండించాడు. 'చందిత' అనే ఖండికలో—

"పిల్లల్లెరని వంకజెట్టుకొని నీ ప్రేమన్
విసర్జించి మా
లిల్లాల్లిన్ గొనివచ్చి నీడు లంపై నెక్కించి.
నీ ప్రక్కలో
బల్లెంబున్ సవరించు చుట్టలకు పైపై
వచ్చు ధర్మాలెమిల్
జెల్లన్ నేరవో నీవు కొండొక పతిన్ జేపట్టి
పెంద్లాడినో"

అని హైందవ శ్రీ యొక్క అవేదనని వ్యక్తపరిచాడు. 'ప్రబోధం' 'మేకాణాపు' అనే ఖండికలతో కూడా శ్రీశాఖి మూఢాచారానుంచి విముక్తికొరకు పడే ఆరాటాన్ని గూర్చి తెలిపారు. బహుభార్యలతోనం పురుషులగువల పడే ఆరాటాన్ని ఖండించి భారతీయ శ్రీలు పడే వేదనలను గూర్చి దేవునితో మొర పెట్టుకున్నాడు.

ఈ విధంగా అనాడు శ్రీమీద పురుషుడు పైజేయగా పుండలీక వల్ల సమాజంలో పరకట్టు సమస్య వికృతరూపం దాల్చింది. భారతీయ సమాజంలోని ఈ పరకట్టు సమస్యను గూర్చి తాగూర్, జాషువాలు ధ్వజమెత్తారు. ఒకరు ఉత్తరాది నుండి ఖండిస్తే, మరొకరు దక్షిణాది నుండి ఖండిస్తూ దేశసలామూలంలో దీని వ్యతిరేకోద్దేశమాన్ని చేపట్టారు. తాగూర్ పరకట్టు దురాచారాన్ని గూర్చి 'ఓ ప్రేయసీ—ఒకటి మాత్రం గుర్తుంచుకో. గుంజాకొని బలవంతాన పుష్పకొన్న కట్టుం నలిపివేయబడిన పుష్పంలా ఆర్పివేసిన దీపంలా సిమ్మయోజనమే అవుతుంది' అని హెచ్చరించడం, సంఘంలో అమ్మాయి తలిదండ్రులు కట్టుం ఇవ్వలేక ఏ విధంగా కుమిలిపోతున్నారో, అబ్బాయిల తలిదండ్రులు కట్టుం కొరకు ఏ విధంగా ఆర్దులు చాస్తున్నారో తాగూర్ తన రచనలలో వ్యక్తపరచాడు. 'నగడు' అన్న కథలో 'నిరుపమ' కట్టుం కోసం అత్తమామలు పెద్దే బాధలకు బలి అవ్వటం, రెండో పెళ్ళికి అబ్బాయిని రియారు చేయడం కళ్ళకు కట్టినట్లు వర్ణించాడు.

రవీంద్రుని కాలంలో వున్నటువంటి పరకట్టు తీవ్రత జాషువా కాలంలో అంతగా కన్పించదు. కాని సంఘంలో కట్టుం కోసం అత్తమామల పత్తిదవల్ల భర్త పెట్టే వేదనల వల్ల భార్య వేరేదారి

లేక అక్కమాతి చెరుకోవడం వంటి హైందవ సమాజంలోని సంఘటనలకు వ్యధ చెంది జాషువా

'పురుషుల్ నిర్మితిజేయు సాంఘిక మహా
భూతింబు వెన్నెరలం
దిరికింపంబడి దుష్టభర్తల కృపాపీన ప్రవృ
త్తుల్ హృదం
తరమున్ అంపపు కోశగోయ నిజహత్యా
నేరముల్ చేయు నుం
దరుల స్త్రీ వెటులూరడించుదో మహాత్మా :
ప్రేమ వారాన్నిదీ'

అని శ్రీని కల్లిగా, చెల్లిగా గౌరవించే ఈ సమాజం భార్యగా గౌరవించలేక పోతున్నదని అవేదన చెందాడు. జాషువాకు ముందే తెలుగుదేశంలో కందుకూరి వారిలాంటి వాళ్ళు ఈ సమస్యలపై బాగా వ్రతిస్తుండించాడు. ఆ తర్వాత రవీంద్రుడు, జాషువాలు కూడా పరకట్టు సమస్యను తమ రచనల ద్వారా ఖండించారు.

ఈ విధంగా భారతీయ మహిళ పడే వ్యధలకు ఇరువురు కవులు ప్రతిస్పందించి, శ్రీలు విధావంతుల అయితే దేశం మేల్కొంటుందనే ఉద్దేశంతో ప్రబోధాత్మకమైన కావ్యాల రచనకు పూనుకున్నారు. ఇరువురు కవులు ఆధునిక యుగంలో కందుకూరి వంటి సంఘ సంస్కరణ నాయకులతో పాటు శ్రీ అభ్యుదయానికి కంకణం కట్టుకున్నారు. అందుకే రవీంద్రుడు 'కారదోత్సవ్' 'పాల్లని; ఇంటా బయటా' అనే రచనలు శ్రీ స్వాతంత్ర్యానికి చెందిన సమస్యల్ని అధారం చేసికొని శ్రీ పౌరాణ్యం గల పాత్రలుగా తీర్చిదిద్దడం జరిగింది. శ్రీని మాతృమూర్తిగా తీర్చిదిద్దటానికి రవీంద్రుడు అనేక రచనలు వ్రాశాడు. అట్టి వానిలో 'గోరా' మొదటిది. 'గోరా' లోని అనందముని పరిశీలిస్తే

గీతాంజలిలో పేర్కొంటారు

జాషువా కూడా రచించినట్లు తెలుసుకోవడానికి ప్రాధాన్యతను, నోడలేని జంతువులను జలియవ్వగాన్ని నిశ్చయించాడు. మరొకటిగా రచించినట్లు తెలుసుకోవడానికి మొహన్ రావు ప్రభావం నిశ్చయించాడు. అందుకే విగ్రహాలను పేరుతో పూజించేలా చేసి స్వాములైతే పెండ్లి నా వ్యయం చేస్తున్నారని నోరు తెరిచి చాలి. ఆకలి అని విషం అని తేలికాగా రోషాలుగా చిత్రిస్తున్నారని జాషువా అనేకసార్లు చెప్పాడు.

"గుడిలో ఉన్నది జంతువు అనుకుంటుంటే
సేతు దూకుతుంటే
వడినట్లైతే ప్రసాదములే గుడిని రాత్రి
రవ్వించి విచ్చేయి
తెలు కంకాళ సహస్రముని గనరి గడ్డింప
స్వీకరించి తో
దృశ్యగా దొమ్మలు లేని వాదపదార్థావాళక్తి
హింసించడమే"

అని రాళ్ళకు రప్పంకు పూజలు చేసేదాన్ని ఖండించాడు.

రచించినట్లు కూడా ఆచార చా. రచించినట్లు జగజుద్దీని పూర్వాచారాన్ని నిశ్చయంగా విమర్శించాడు. సమాజంలోని కూడలి, గుడ్డకి శ్రమపడే శ్రామికులపై సంస్కృతజాతిలాషను పెంపొందించాడు ధనాహంకారంతో మూకులైన ప్రజలను పాపపరిచాడు— "ఆతడు ఎక్కడ పూర్వాదో చూడు రైతు రాతి నేను ఉన్నచూన్నచోట— రోడ్లువేసి పనివాడు రాళ్ళు కొడుతూ ఉన్నచోట— ఆతడు పన్నాడు ఆతని దుస్తులు కూడా చాలి

దుస్తులవలెనే దుమ్ముకొట్టుకుని ఉన్నా" అని అన్నాడు. 'అధియాశలు', 'నైవేద్యం' మొదలైన గేయ సంపుటలను, 'శేఖార్థరణ' వంటి పుస్తకాలలోనూ ఆచార సమాజాన్ని దేశించి రాయటం జరిగింది.

జాషువా కూడా శ్రామికులపై నిరుపేదలపై అనేక రచనలు చేయడం జరిగింది. పేదలపై మతాలు, వర్గాలు వివిధంగా వర్తిపని కలిగించాయి జాషువా 'అనాద' అనే ఖండకావ్యంలో పేర్కొన్నాడు— కష్టాలలో ఉన్న సోదర మానవుని చూచి ఒక కన్నీటి బొట్టును రాల్చడమే మానవత్వమని, అన్ని మతాల ఉద్దేశమిప్పుడు. అదే పరమ ధర్మమని ఎదుగెత్తి చాటుతున్నాయి. మానవసేవకన్నా మానవసేవే సర్వోత్కృష్టమని భావాన్ని 'అనాద' ఖండకావ్యంలో వ్యక్తపరిచాడు. ఆ జీవితకారుణ్యమే ఈ ఖండకావ్యానికి ప్రాతిపదిక "పరుల దుర్గతిని గుండె గతించగను సహృదయం విజ్ఞానంబలము నందు జుట్టుచుండును కన్నీటిబొట్టుచేరి. పేద భగవంతుని సంతకంతుమే? అని కష్టాలలో ఉన్న మానవులను అనుకోవడమే మానవత్వమని చాటాడు జాషువా. పెరియ 'భాష్యసందేశం,' సమర్థవృద్ధి, 'దర్శకీ' మొదలైన ఖండకాలలో శ్రామిక దృష్టిని ఆకర్షించి, ఆర్థికదోషి వ్యవస్థనూ వర్గ విద్వేషాన్ని అగ్రకుల అహంకారాన్ని ఖండిస్తూ రచించాడు.

తానూ 'విశ్వభారతి' ని స్థాపించి సర్వ మానవులను ప్రేమించి విశ్వకవి అయ్యాడు. అలాడు ప్రాచీన సమాజంలో పేదకుపోయిన ఆస్పృశ్యులకు నుండించి, సర్వమానవ సమానత్వాన్ని చాటాడు. జంతుబలులను, నరబలులను ఖండించాడు. తను రచించిన 'గోరా' నవలలో

అస్పృశ్యతను, కుల, వర్ణ వ్యవస్థ, మూఢాచారాలను నిరసించాడు. 'మూఢాచారములు': నేను నిన్ను చాటికి సుర్పించితి. నీకు కులములేదు, నీ దృష్టిలో ఉన్న నీదాని లేవు, నీలో భ్రష్టం లేదు, నీవు మాకు శత్రువులు కూర్చు దేవరవు. నీవేమీ భారత మారవు, అని సంఘి భావంతో, సామరస్యంతో అందరు కలసి మెలసి జీవించాలే సందేశాన్ని గోదా చేత తెలియ వర్చాడు రచించుడు. కాబట్టి సమాజంలో అస్పృశ్యతలకూ అపమానతలకూ తావు లేదని రచించుడు ఉపదేశించాడు.

జాషువా కూడా—

'ఇటు నన్నుశ్శత సంచరించుటకు దారేలేదు
విశ్వంభరా
నటు సంఘిన్ గణించి గర్భమున విన్యా
నంఘి గావించి, యు
త్కటపుం బెబ్బురి తోడ మేక నొక
ప్రక్కన్ జేర్చి జోకొట్టి యూ
జుట గల్పించ నజేర భావమును, ధర్మం
బిందు గారాడెడిన్

అని 'స్మశానశాటిక' అనే లిండికలో పేర్కొన్నాడు. స్మశానంలో అస్పృశ్యతకు పాదపు

గ్గులకి తావులేదని అలాటి సామాజిక వ్యవస్థను హెచ్చరించాడు. జాషువా కూడా జంతుబలులను, సరబలులను ఖండించాడు. 'గబ్బిలం' స్మశాన శాటిక అ వేదన 'అత్మస్తుతి', 'సంస్కృతి' మొదలైన ఇటిలో సమాజంలోని అస్పృశ్యతను జంతు సరబలులను హెచ్చుతగ్గులను ఖండించి సమ సమాజ నిర్మాణానికి పునాది వేశాడు.

ఇరువురు కవులు సామాజిక స్పృహ కలిగి అలాటి భారతీయ సమాజంలోని కడుడుగట్టిన శ్రీం సమస్యలను, మూఢాచారాలను ఎదుర్కొని శ్రీజాతిని వెన్ను తట్టి నిద్రలేపి, 'తల్లిపాలుతాగి తల్లి రామ్మ తాడేనే' మగవాడి అహంకారాన్ని అణచివేయమని ప్రభోదించారు. అదే విధంగా సమాజంలో పాతుకుపోయిన అస్పృశ్యత, విగ్రహారాధన, జంతు, సరబలులూ మొదలైన శూదారాలను ఉద్యమ స్థాయిలో ఖండించారు. ఈ విధంగా ఇరువురు కవులు తమతమ కవితా వ్యక్తాంతాతో సమాజాన్ని, సమాజంలో నివసించే మానవ జాతిని అభ్యుదయ వతంతో నడిపించి కవితాప్రపంచంలో సూర్య చంద్రులుగా వెజగొండిచారు. సాహిత్యం ద్వారా సమాజసేవకు విశేషకృషి సల్పిన మహనీయులలో రామూర్తి జాషువాలు అగ్రగణ్యులని చెప్పవచ్చు.

చేమకూర ప్రతి పద్య చమత్కృతి

— డా॥ కె.వి. రాజేంద్రప్రసాద్

తెలుగు సాహిత్యం అనగానే చన్నయ్య, నన్నయ్య అనగానే ఆకని అక్షర రమ్యత, కిక్కున పల్పం, ఎజ్జన సూక్తి వైచిత్రీ, అల్లసాని అల్లిక జిగిదిగి, ముక్కు తిమ్మన ముద్దు పంజా, తెలి రాముని పదగుంపవాణ, శ్రీనాథుని శృంగారం, పోతన మందార మకరందాలు, అలాగే చేమకూర చమత్కారాలు, తెలుగు సాహితీపరులకు జ్ఞాపకం రాక మానవు.

ప్రబంధమునం అనంతరం అనగా స్వర్ణయుగం అనదగ్గ శ్రీకృష్ణ దేవరాయల పాలన తర్వాత క్రీ. శ. 1565లో తల్లికోట యుద్ధంలో విజయనగర సామ్రాజ్యం పతనం చెంది, మధుర తంజావూరు, పుదుక్కోట మొదలగు రాజ్యాలు వెలిశాయి. కవి చండిత గాయకులు దక్షిణాది ప్రభువుల ఆశ్రయం పొందారు.

అట్టి వారిలో తంజావూరు నేలిన రఘునాథ రాయలు శ్రీకృష్ణ దేవరాయల వలెనే తాను న్యాయముగా కవి యావడే కాక కళల యందు అరితేరిన వాడు కావడం వల్ల ఎందరో కవి చండితులను కళాకారులను పోషించాడు.

అట్టి మహారాజు ఆస్థానంలో వెలిగిన కవి పుంగవుడు ప్రబంధకవిగా ప్రసిద్ధిచెందిన చేమ

కూర వెంకటకవిరాజు మధుర కవిత్వం చెప్పి నేర్చిన కవిశేషుడు, సారంగధర చరిత్ర, విజయ విలాసము తవ ఏలికైన రఘునాథ భూపాలురకే అంకితమిచ్చెను.

“ఏగతి రచించిన నమ కాలము వాడు మెచ్చరే” అని మొదట బాధపడ్డాడు. అయితే ఆయన వాసిన విజయ విలాసమును రసిత రాజులు ఎందరో మెచ్చుకొన్నారు, అనందించారు. చేమకూర కీర్తి ప్రతిష్ఠలకు మూలమైనది విజయ విలాస కావ్యము.

ఇండు అర్జునుడు (విజయుడు) శీర్షయాత్రలు చేయుచు ఉలూచి, చిత్రాంగధ, సుభదను వివాహమాడిన వృత్తాంతము ఎంతో మనోహరముగా వర్ణించబడినది. ఈ కవి శైలి ఆహ్లాదకరమైనది. అరితారెను, చీర్లసంస్కృతరీతిని విడిచి కోమలమైన, తల్పము, ఆచ్చిక పదముతో, మృదు మధురంగా రమణీయంగా లోకవ్యవహారములను, మేనరికపు వివాహములను, తెలుగు వారి ఆచారములను, పలుకుబట్టలను లోకోత్తరలకు సామెతలను సందర్భానుసారముగా, ఎంతో హృదయంగమంగా వాడి కావ్య సౌందర్యమును ఇనుమడింప జేశాడు.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ప్రతి ఒక్కరూ ఒకటి ఒకటి చూడండి

బెన్సు, సోల్డు, లిక్విడ్ బెన్జిన్

१०८

పే. వి. గౌ. రామ శుక్ర. ఆది

உயிர் உயிர் உயிர் உயிர் உயிர்

చివరికి ఎ. మంగళగౌడ్ శ్రీధర్

మీరునునుగా వ్యాప్తి, ఎ.ఎ.సి. కంట్రోల్

పైజే.మ=దసి, మరియను

[illegible][illegible]

శ్రీ భక్త చక్ర పాదమున నున్నది

“భాద్రపదము మాఢి సమంతాభిషేది

[illegible]

నోత ప్రముచిన్, సదా ప్రముచామివెను.

అ.క. పుష్పకై: ఇతి పంచమః శాఖియః

వార్ యున్ జిను

తా. రమ్య సుసంకల్ప మహా కవిత

1. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

వీరగజ్జన్ రచించిన మహా వింధినాథో నిత

శకు తెవరి

యాగమునకు భూమి రసైక్యగణితం బి

శ్రీ విష్ణుగానం.

తన విజయవిరాసము కఘనాధ రాయలకంకిత
మిచ్చి తన భక్తి విశ్వాసాలను ప్రకటించుకొన్నాడు.

రఘుపాథరాయణ తొన విరఘునానో శబిత
 వివిధము వివిధము, " హృదయ పరివర్తింప
 నట్లు నుజ్జానితలన్న పాణి తొన డేరడు ప్రతి
 వ్యంతో చదువ్వని ద్వారా సహృదయులను
 కనెందలతో ముందేల్పాడు. ఇంకొక కావ్యంతో
 ప్రసన్నత సౌమధర్మము తొణికిసలాడుచున్నది.
 సహృదయంతో పదపాదనలతో మనోహరంగా
 పిహారుచున్నది.

చేమకూర కదిలలో మరో విశిష్టమైన గుణం
బానియ్యబోవబి పాత్రం నిరూపణలోను కథాకదనం
లోను ఒక్కరికిగా వ్యూహయానుచకరంగా కన్పడు
తుంది

ఇతని కవిత్వంలో ప్రతిపద్యంలో జాతి వార్త
చమత్కారము ఆర్థసాగరవాంతో పాటు రసస్పృహ
గలిగి ప్రసన్న గంభీరముగా సమన్వయించ
రంజకముగా ఉంటుంది. శ్రేష్ఠ యువకావ్యప్రాసాం
కాలతో కవిత్వానన్యమ ఆలంకరించి ప్రశుభ్రతకు
లతో చాక యోధుకాంతులతో విజయవిలాసమును
తీర్చిదిద్దు.

ఆనందమయై ప్రతిపత్ శిల్పనై వృణ్ణం,
 ద్యౌవద్దనతో వజ్రపుర కవుండేత గజుండేత
 సాహస్యాభిరానుండేత ప్రకంఠిరపమతున్నా
 దనందంకో ఆచిత్యయోగి సంజమాతము లేదు.

“విజయ విలాసము స్వేదరమే. ఆనందము
అందుతో చతుర్థాశాసనోద్భవతల తనకు
మంటాను. కథా ప్రారంభంలో పురపక్షం చేస్తు
“కంఠ్య ప్రవృత్తుల తానిక రహస్యాల కథా
వాసమై” నదిగా చిత్రిస్తాడు అంటే సంపదకు
(శక్తికి) విలాసానికి (పూర్వశక్తి) విద్యకు
(సరస్వతికి) నిలయమై ఉన్నారు తుండేదట.

ఆ : గరం లోని భవనాలు ఆకాశమంత ఎత్తుండి
తెల్లగా ప్రకాశించుటను కవి ఎలా చవిచూపాడో

“పున్నమి రేం దత్తురము పొంచనె పో శివ
రాకీ దాకి ఎ

చ్చిన్న గతిన్ సుధారశము చింది వయం
దిగవాలి నంత నుం
డిన్నెల సన్నగిల్లు కది నిక్కము గాదని రేని
యావదా

ర్యన్నె పసింది మేడకు రాఁ బని యే మిట
సౌర నామమల్ 1-72

ఆకాశమంటే ఆ పురి భవన శిఖరాలు,
మేడలు. పున్నమి చాత్రంబున చంద్రుడు ఆ
పట్టణం మైచుండి వెళ్ళేటప్పుడు అమను
తాకి గుచ్చుకొని చిదుగడం వల్ల ఆ చంద్రునిలోని
సుధారశము ఒలికి మేడల మీదకి దిగి వరగా,
అంతకు ముందు వదహారు వన్నెల బంగారంలా
మెరిసే ఆ భవనాలన్నీ చంద్రుడి నుండి సుధ
(సున్నము) దిగజారడంవల్ల తెల్లగా ప్రకాశి
స్తున్నాయట. లేకపోలే ఈ భవనాలను సొముని
ఎవరు పిలిచేవారు? సుడితో ప్రకాశించినందున
సౌరములు (సున్నముతో నిర్మించినవి) అని
పేరును సార్థం చేసుకొన్నాయి. అంతే కాక ఆ
మేడలు చంద్రుణ్ణి తాకేటంత ఎత్తు గల్గి ఉన్నాయని
కవి చమత్కారము ఆ బౌద్ధప్రసంగం లోన
పూలమై వారి దగ్గరికి వచ్చి ‘సరసమాదే రనికు
లకు జరిగిన సన్నివేశం.

‘ప్రాయశ్చ గాయత్రీ వెం నెపాన
నోరగఁ జూచ’ నేర్పుటో
రాయని దండ మీద గొనడం చొరకొంటిరి,
మంచి సామిలే

హా, చుట్టలైతహా న. న. లో ‘ద మి కెప్పు’
దండు నవ్వురిన్
చాయజా చూపు కమ్ముదురు పండువ మాటలఁ
బుష్టలావిత 1-79

పుష్టలావిత వర్ణనలో ఎ-తో వచ్చుర్క
రించారు కల్యణేష్లో 1) పూవుల జేతమునకు
సంబంధించిన ఒక ఆర్థం 2) పూవులకు సంబంధించిన
చిన మరో ఆర్థం.

1) పూవులకు సంబంధించిన ఆర్థం:-

మంచి కయసుల ఉన్న నాయకులు వారు
కొనబోయే పూ-దండం... పుష్పవనీ నెపం
పెట్టి వె. తగ్గించుని, కొదువతో దండ కన్య
మని కొరికొని జేరం సాస్తుంటే, పూలవలలు
అమ్మె యవతులు మీరు వచ్చి ఆన్ని
మంచివే తీసికొన్నాను. ఇక మీరక నాటి నరి
యైన వెల వస్తుంటా; మళ్ళీ కొడుకాడక పూను
కొన్నారు. నుంచి ప్రభుత్వం పం.. (ఇక మేం
ప్రతినిధి) మీరకిగ వాం.. చేపండా. ఇవి
చాలా చొకగా వచ్చినట్లు కాదా. అని చెప్పటా
ఆ పురంలోని సరసమ కు సీరుపు
మాటలతో నువ్వు మిట్ట, సున్నుమిట్టాలైన
పూవులమ్మలుంటారు పుష్పలావితకు దక్షణాదిచారు
సరసులు గదా! సరసం వారికి చాకేమో.

2). ఇక సరసాలకు సంబంధించిన ఆర్థం:-

కవయవకలైన సాగడాయకులు వెం
నెపాన ఎంచ దిర (కై.. ఇక్కడలో తెలుసు
కొంటున్నట్లు నవ్వు పండు నెపాన పాశ్చలాగ ఆ
యవతులకు ఎ-తో వచ్చుర్క వర్ణన
చూస్తూ ఉంటే, ‘కయ: పీనేర్పు ఇదేనా!
మీగడుసుదవము. కొంగిలి (కై దండ) నెం

విషయమే. ఇంత జేరమాదటానికే పూను
కొన్నాడు. మంచి మడ్లసాములే సుమంది,
అవే చనుక్కారమైన మాకులతో కామోద్దీపక
రత్నంలే మక్కకుని వాదాలైన పూవులను
అమ్ముతుంటారు. ఎంత చనుక్కారమో: కవిగాదు.
మంచి సరసులే గాబోలు—

“అంతేకాక అచ్చటి వేళ్ళలు—విటలు

సీ. “అతి విసేరముగాగ రతుం మెప్పించు నీ:
పచ్చల కడియాక పచ్చగండి
చక్కెరమోవిచ్చి చవులదేలించు నీ”చుక్కారం
కమ్మల మోహనాగి
తృణమూ లోజేయు నెంతటివానిని నీలాం
ముంగర నీలవేణి:..... 1-81

ఎంతో విసేరం—రతుంలో మెప్పించి చక్కెర
మోవిచ్చి స్వర్గసుఖం నందించు ఆ పురి వేళ్ళలు
ఎంతనెఱుజుతాలో! ఇనపకచ్చుకాల్ కట్టిన ముని
ముచ్చులనైన ఒక్కజంతులో శుభ వశం చేసుకొని
వారిని చూచుటాయం గడ్డిపోచనీలా జేయు
మోహనాగులు ఆ పురి వారకాంతలు.

విశేషమేమంటే: మంచి జాతి నీలముగతు
లృణగ్రాహి అనగా గడ్డిపోచను ఆకర్షించే గుణం
ఉంటుందని రత్నకావ్యం చెబుతుంది.

“కావ్యనాయకుని గుణాంను వర్ణిస్తు”

“అతని చురింప శక్యమే. జయంతుని
తమ్ముడు సోయగమ్ముశన్
బరగ కులాధిపవృణని ప్రాణ సమండు
రృపారసమ్మునన్
షిరి ధర కన్యకాధిపతికెన్ ప్రతిబోధు
సమిజ్జయమ్మునం

దతని కతండ్ల సాచి చతుర్బుధి పరిత మహి
తలమ్మున్ 1-93

అద్దనుని పొగడడం ఎవరికైనా తరమా! అను
భావం అందులో ఉన్నది. జయంతుని తమ్ముని
వంటివాడు (నిజమునకు తమ్ముడే ఇతడు ఇంద్రు
నికి కుంఠికి పుట్టినవాడుగదా) ఇందు చక్కని
చమత్కారం.

దయా రసానికి వెచ్చువు ప్రసిద్ధి (కృష్ణుడికి
అద్దనుడు ప్రాణశుభదే). యుద్ధభూమిలో ఈశ్వరు
వైన ఎదిరించగల పీఠము (విజంగా ఎదిరించిన
వాడే) ఈ భూమండలం— అతనికి అతడేసాచి. ఈ
కావ్య నాయకుడైన అద్దనుని గుణాంను వర్ణిస్తు
అతని గొప్పతనాన్ని కీర్తిస్తున్నాడు. నాయకుడు
దీర్ఘదాత్తుడై ఉండవలెను గదా! ఎక్కడైన
విజయుడే (సరసంలోను విరసంలోను) మన
విజయుడు, అంగీకరించక తప్పదు. అతనినుతింప
శక్యమే అన్న మాటలు ఎంతో అర్థ గౌరవాన్ని
పెంపొందించజేస్తాయి. అరివీర వరాక్రమవిక్రముడు
అద్దనుడు అతని కదన పాండిత్యము.

“పాఠం జూచిన జరసేన పాఠంజూచు
వింటి కొరగిన త్రిపురారి వింటి కొరగు
వేయు నేటికి నవ పాండ వేయు సాచి
వీరు డిల లేడు ప్రతిరఘు వీడఁదొక్కెడ.

1-94

యుద్ధరంగంలో అర్జునుడు తేరపార జూచి
నంత మాలాన శత్రుసైక్యం పారిపోవడానికి
ప్రయత్నిస్తుంది. పైట్ర అందుకొనడానికి వంగినం
తడే శత్రుసమూహం పాఠాణాలు పైపైనే పైకి
స్వర్గానికి పోతాయి. వేయి మాటవేల అతనికి సాచి
ఎవడు లేడు. ఒక శ్రీరామ చంద్రుడు తప్ప.

నాయకుని గొప్పతనం అయితే నాయకు
మార్తె తక్కువ?

“అయ్యారే; చెలు వెక్కడ
నయ్యారే గెలువ జాలు నంగజా నారిన్
చెయ్యారులలో సరిలే
రయ్య రుచిరాంగ రుచుల నయ్యంగ నకున్.

1-103

ఓహోహో! ఆ సుభద్ర యంద మెక్కడ,
శక్తిగన కాంతల అంద మెక్కడ ఆ సుభద్ర
నూగారే మన్నుదురే యొక్క ఆల్లెతాదినీ (కుమ్మ
దల పంకి) గెలువగలదు. మన్నుదుని భార్య రతీ
దేవిని గెలువ జాలును. ఆమె నూగారే రతీదేవిని
గెలువదానికి దాని అనికం చిహ్నపించాడు, రుచు
లన్ మనోహరములైన శరీరమునందు గల అంద
ములతో ఆ సుభద్రకు సమానము అయిన అంద
గత్రెలు వేంకొంది కాంతులలో ఎవ్వరూ లేరయ్య

అర్జునుణ్ణి గంగాతీరాన తదేకంగానున్న
వృథు మన్నుడు ఆమెపై దాడి చేశాడు. చూడండి!

“ఏజాక్షి నపుడు వెద సిం
గాజిం గొని యలరు దూపుగను జక్కిగయే
ఖాణముగా గలిగిన కం
ఖాణపు దొర పింజ పింజ గా దగ నేనెన్

1-127

కవి చమత్కరిస్తు మన్నుడు ఏల్లా చెలుతు
తీయనిది, ఖాణములా అలరు తూపు, పువ్వులు
వరిమకములు, ఖాహాహు చుక్కర దాడా పనేది.
చిలుక పిట్టవల్ల ఉలూపితి కూడా అల్లిన కామోద్ధి
పగం కూడా తీయని ఎలపు పట్టిస్తుందని ద్వని,

అహోహాన్ని బట్టి స్వభావం ఉంటుందని ఒక
సిద్ధాంతం ఉందిగదా. ఈ విషయాన్నే గీతలో
17 అవ్యాయంలోని 8910 శ్లోకంలో ఉపదేశం
చాడూ శ్రీకృష్ణుడు. తీయని అహారం తీసికొన్నప్పుడు
తీయని వంపులు పుట్టతా; అజీర్ణం వంటి కన్నుల
నాయికకు మది.

“కమ్మని జాతువా నొరయగ గల్గిన చెక్కుల
చెక్కుల వాడు చొ
క్క మ్మగు జాతి కెంపు నెరగాగొను మోవి
మెలుంగుల వాడు స
త్యమ్మగు రూపసంపద దహదీప సూనుని
ధిక్కరించువా
డమ్మక చెల్ల నాహృదయ మమ్మక చెల్లదు
1-135

అంగమగు జాతువాదేవుమేలిమిబంగారును తిరస్కరించగల చెక్కుగ్లందము కలవాడు. జాతి కెంపును తిరస్కరించుపెనవికాంక్షిగల వాడు. రూపసందలో సంకూబరుని ధిక్కరించగలసుందరాంగుడు అయిన ఈ అర్జునునికి ఇవ్వదే ఇక్కడే నాహృదయము అమ్మక పోతే దానిని అమ్మగల ఇటువంటి మంచి సువర్ణావతాళం. మళ్ళీ దొరుకుతుందా, దొరకదు” అని ఉలూచి తన మనసుకు నిర్ణయించు కొన్న దనదంతో అశ్రుర్యం లేదు గదా: (నన్నెని బట్టి దీమాండు ఉంటుంది గదా)

విశేషము :-

రాయి నల్లగా ఉంటుంది. బంగారాన్ని ఒరిపితి ఒప్పై రాయి నెక్కుగలాడుతూ ఉంటుంది. చొక్కదుగు బంగారం యొక్క వన్నె ఈ రాయి

పై కాస్త గాని చెప్పింది. అందుకే కవిగారు
ఉలాది చెప్పిస్తే బంగారం పరిశ్రమ
చూపాడంటారు. ఈ బంగారం పరిశ్రమ చేయ
దగినదే.

అందుకే నరహరిదేవ భక్తుడించూతు
కాక పోతే ముగ్ధుడు నాయికలను ముగ్ధుల వలపు
చేత పరిచిత్రవాదా:

ఉలాది తన హృదయమనే రత్నాభరణాన్ని
అమ్మదండవండి. అందుకే బంగారు పరిశ్రమకు
(షూబువన్నె కట్టాలి. ఆ రత్నాభరణ రత్న పరిశ్ర
మకు రత్నము వెల నిర్ణయించాలి. ఆ రత్నాభరణ
ఇంత ఎక్కువ ఇంటి ఇవ్వగల దనికడు కూడా
ఉండాలి ఈ మూడు సూత్రాల ఆధారంలో ఉన్నా
యని గ్రహించి తాను ఇటువంటి అనకాళం మళ్ళీ
వస్తుందో లేదో అని తలచి అప్పుడే అక్కడే
అతనికే అమ్మలని, ఉలాది భావించినది.

ఈనాడు స్వయంవరంలో మత్స్య
యంత్రాన్ని బడగొట్టి ద్రోహి నేలకొన్నట్టి సీపు
ఈనాడు మత్స్యకు భవ్యమైన మత్స్యాన్ని సుం
తంగా భగ్గుం చేసిన ఓ పీల్చా వందదానకన్న
తీయనైన మాటలలో నన్ను భాగ్యం ఏలకొమ్మని
అనడంలో ఎంతో న్యాయం ఉందా ఉలాదికి.

“తనకుం గొగిలి యీ వాంఛుడును నాథా
నీ కరస్పర్శను
బున గిట్గింతలె యంచు బిడ్డిని కరాం
భోజంబునన్ మందమం
ద నట ద్వాయు చలదగరాంకులు గన్పుటగ
నమైల్ల రా
యసి రారాయకు పిల్వెనా తగె క్షీరేపా
త్యంత దీర్ఘ ధ్వనుర్. 1-204.

అర్జునుడు తాను దూరంనుండే చిత్రాంగదను
చూచాడు. కాని అలింగనాది కార్యములకు నోచు
కోలేదు. అ సెలెటో సూర్యుడు కూడా ఉన్నాడు.
చాయక వచ్చి సీతాంత. వచ్చిని అనే హస్తంతో
మిక్కిలి మందముగా పీచే గాలికి కడులుతున్న
రేకులనే వెళ్ళతో కన్నదగ ఆ వెల్లురాయని సూర్యుని
“రానా” అని పిలుచుచున్నాడు. అన్నటు
తుమ్మెదం యొక్క డీర్ఘమైన ధ్వనులు ఉప్పు
చున్నవి.

ప్రప్రల్లసవాంబుజ ప్రసన్న ముఖుడై మలయ
ధ్వజ మహారాజుకు చిత్రాంగద తండ్రికి తమ
వారసు తెలియజేయమని విశారదుని వ్యారా చెప్పి
వంపును.

“కమం హితునకు మామ కాగమన వార్త
దెలుపుచును విశారదు బిల్చి వనిచె.

అర్జునుడు విశారదునితో చెప్పిన మాటలే చాలా
వమత్కారంగా ఉన్నాయి. “మామ కాగమన వార్త
(నేను వచ్చానన్న సమాచారము) తెల్పుచున్నాడు.
అసలు తన చుదిలోని బావం (విభావ విషయం)
చతుత్కరించి చెప్పి పంపాడు. అని విడదీస్తే
మామ + కాగ + మనవార్త తెలుపుము అని విశ్లేషిస్తే
“మామ అయ్యేట్లుగా మన వార్త (నా సంగతి,
వంశము గొప్పతనం) చెప్పుచున్నాడు.
“మామ అయ్యేట్లుగా మన వార్త (నా సంగతి,
వంశము గొప్పతనం) చెప్పుచున్నాడు.
గడునరి చేచుకూరి. శ్లేష విశ్లేషిస్తే అర్థం అంత
రార్థం బయటపడుతుంది. దాని “చేచుకూరి శ్లేష
తమంత కామె పూమెగల వలే వీరును” అన్న
వేదం వారి మాటలు సార్థకమైనవని అనుకొంటాను.

సౌభద్ర తీర్థంలో మునిగిన వారందరు మొసలిసోట బడి [మౌక్షినిక్తి]వనిపోతావని ప్రవసిద్ధి. అందుకే అర్జునుని కూడా చాచించారు ఆక్కడి మనుషులు, ఆయన మాత్రమం తెలియక. అందుకే అర్జునుడు మునిమునీ నవ్వు నవ్వుకున్నాడట: ఇటు తీర్థంలో మునిగితే పుణ్యం వస్తుందని పోయిన వాళ్ళను మొసలిసోటబడి చచ్చి స్వర్గానికి వెళ్లేవారని చమత్కారం.

ఈ బాల మోమునకు నా జాబిల్లికి నెంత దవ్వు సరివచ్చునకో, ఈవిడ చనుగవకొక మెట్టా బంగారు గుట్టు తక్కువో నెంచంగన్ 2-48

ఈమె ముఖానికి ఆకాశంలోని చంద్రుడికి బాగా దూరం. ఈమె ముఖమెక్కడా ఆ చంద్రుడు దెక్కడ (హస్తీమగతాంతరము) కావున సమానం కాగలదా? చాలా దూరం కాబట్టి దగ్గరకువచ్చి ప్రక్కన సరిగా నిలువగలదా? నిలువలేదు. అసగా చంద్రుడు సరికాదు అన్నమాట కొంతవరకు సరి వస్తాడన్న, ఎంతవరకు? ఎన్నోవంతు ఎన్నో శాతం సరిపోతాడన్నది కూడా సందేహమే. ఇక...

ఈమె ప్రసద్యయానికి మేరు శిఖరం కూడా సరికాదట తక్కువే, తెక్కబెడితే ఒకమెట్టుతక్కువే అని కవి తన గడుసుదనాన్ని పదర్శించాడు. కవులు గోరంతలు కొండంతలు చేతుగల సమర్థులు గదా!

సుభద్రను వర్ణిస్తు 2వ అశ్వాసం-108 పక్కం చివరి రెండు పాదాలు

“పుత్రుడి జొమ్మ చన్నుగవ పోలిక వాలిక గండు మీల కీ,

చిత్తరి ముద్దు నెమ్మొగము పిన్నుకు పున్నును చందమామకున్ 2-108

ఈ బంగారు జొమ్మ యొక్క కన్నుగవ నిడుపైన బెడిసె చేపలకు పోలిక. ఈమె యొక్క ముఖము పూర్ణ చంద్రుడికి పోలిక అని కవి చమత్కారం.

“కవట సన్యాసి దొంగ జపం వర్ణిస్తూ”

చేసె జప మరడు కడు విశ్వాసము చెరి

చూపు బేడిసలపై నిగుడన్

“జేసింది జపమున్ మతి వేసిన యది గాం

మనుట వృథ గాకుండన్. 2-133

పై సె మెతను నిజం చేస్తు అర్జునుడు తపస్సు చేస్తున్నాడు. కాని సుభద్ర చూపుటనే చేపల మీద మిక్కిలి శ్రద్ధ ఉండేలాగ తన జపాన్ని కొన సాగిస్తున్నాడు, కవి లోకోక్తిని ఎంత రమణీయంగా మనోహరంగా చెప్పినాడో ఈ పద్యంలో! ఈ తపస్వులా ఆ చేపల కొరకే కాదు

వెది తెమ్మొవి గని జపావృత్తి మజలె దరుణి లే గాను గని హరిస్వరణ మజలె గడమ యననేల వేసమొక్కటియ తక్కు మజలె నన్నియు నాక్కరిమ తిదంశి 2-148

ఆ కవట సన్యాసి అర్జునుడు సుభద్రయొక్క ఎఱ్ఱని పెదవులను జూచి జపం చేసేటప్పుడు మాంత్రిప్రదం మరచిపోయాడు. జపాభిప్రయం = ఎఱ్ఱని దాసాని పువ్వుం ఆమె సన్న లేత నడుమును గని(హరి యనగా నీంహం.నీంహంవంటి నడుము గది; హరిమధ్య) విష్ణువును ధ్యానించడమ(హరి=విష్ణువు) మరచిపోయాడు. ఇక ఇతర విషయాలను గురించి వేరే చెప్పనవసరంలేదు. ఒక్క సన్యాసివేషం తప్ప అన్ని మరలాదని చమత్కరించి ఆహా మర్పుడువెంటి యుభకారి అగతికి:-

కోపము నాఁ జెరింగి కూర్చు నేర్పుఁ
కూర్చుచువారిఁ గమి గొల్పిఁ కూర్చునేర్పు
కొమ్మలకు మరలకుఁ పెండ్లి కూర్చునేర్పు
జగతికి నెంతయువకాని కలహాని.

2-203

వయస్సులో ఉన్న శ్రీ పురుషులందరికి వర
స్వరం మదనోద్ధరం శ్రీలంకామహావిరాట పీఠ
లేకుండానే) అతని నేర్పుని తనమే గదా! అందుకే
అయిన ఉపకారానికి మనమెంతో ఋణులమి
యన్నాము. కదా! ఆ ఋణులం తీర్చడానిది కదా!
ప్రణయంలో కలహించుకొన్న వారిని కూడా తన
వాణ్ణాం నునయోగించకుండా కోపమును మాన్పించి
ప్రేమను పుట్టించి చేయగలడు. మేము వరస్వరం
కలియును అని ఓర్పుచుకొన్న ఎవముఖం పెద
ముఖంగా ఉన్న శ్రీ పురుషును కూడా తన వంశ
వాణ్ణాం నునయోగించి మోహం కల్గించి ఒకరినొకరిని
కలిపి ఒకటిగా కూర్చుంటుంది. అట్టికత్తి అతడికి
ఎంతో ఉంది. జగతిలో ఇంత గొప్పమేలు చేసే
వాడు, ఎలాంటి ప్రతిఫలం ఆశించకుండా ఇన్ని
వసతు చేసే ఆ నవమన్మధునికి మనం ఏం చెల్లించి
ఋణం తీర్చుకోగలమో అలోచించండి. జగతికి
అయిన ఉపకారం మరువలేనిది. మరువులేనిది,
మరుపురానిదికదా! మర్చిపోకు చేసిన ఉపకారానికి

"గృహ కృష్టాః యః పుత్రావశీ

రామ రామాః యః పుత్రా వరాజసుతుకు-

3-25

ఇద్దరు చలనరేఖలు. అటు సుఖద్రుతవద
లో ఉన్న వాఁవలెనే కృష్ణ కృష్ణ (అర్జునునకు
ఏకాదశనామం కృష్ణ) అని "అని ఇక్కడ
అర్జునుడు రామ రామాయణంలో గలఅంతరార్థం
(గమ) శ్రీ (శ్రీసుఖద్రుతమే గదా) ధ్వనిస్తుంది
విరహంతో కాగిపోయే సుఖద్రుతు అమె వదిన
సత్యభామ ఏమంటుందో నుడండి:-

"ప్రాగ్నియన్మది మిగుల నగంబు నూడ
గలవలించుచున్నది కలదో ఏమో
సోకుదక్ష సన్యాసికే చూపవలయు
భామ" నని వల్లెనా సత్యభామ నగను

విరహాన్మలలకు శరీరం అంతా వేడిగా
కాగిపోతుంది. అమె ఏమో జలవర్షిస్తుంది అప్పుడు
వదిన సత్యభామ ఇదేదో గాలి సాగదుగా ఉంది
లేక దయ్యం సోకిందో ఏమో! సుఖద్రుతు ఆ నన్యా
సికే (అర్జునునికే) భూతవైద్యం చేయడానికి లేక
విరహాన్మలం తగ్గించడానికి అతడే సమర్థుడు
కాన అతనికే ఈ భామను చూపించాలని అన్నది
సత్య భనలో కాను నవ్వుకుంటూ అమెకు తెలుసు
ఈ జ్వరం ఎందుకు వచ్చిందో అందుకే ఆ నవ్వు

మరి, మంత్రాలకు చింతలుతునా! ఎక్కడైన జగ
తిలోన

"మంచిమగలు వంపురంగోరుచు

నుండ

మంచి మగలు గల్గె మమన సుతుడు
మగ సుఖద్ర సుకృత మహిమ యేమనవచ్చు
మనసు భద్రమయ్యె మనకు నెల్ల

అనుకుంటున్నాడై సజ్జిత దొరకాని యెన్నోపాజలుచేసి
తాపశులను పూజించగా శ్రేష్ఠుడైన పెంద్ర కుమా
రుడే భర్తగా దొరికినాడు. మన సుఖద్ర పూర్వ
పుణ్య మేమనవచ్చు (ఎంత అద్భుతవంతరాలో)
గదా! చేతు మన అందరికీ హృదయము కుదుట
వద్దది కదా కోరిన కోర్కెలు తీరిన మనసు భద్ర
భద్ర మయ్యె (వదించమయ్యె) గదా:

"మృగ మదము చెంతక గుంకుమరేఖవోరె
నీలమణి హంతక సుతురి పోనేకు వోరె
మేమము ఈకంగును దీగ మెజుపువో రె
నర్జునుని చెంగు సుభద్ర యెరి సప్తరు

అద్భుతము నల్లనివాడు కాబట్టి కన్నూరి పక్కన
కుంకుమ రేవనలే ప్రకాశించుచున్నాడు. మరి
ఇంద్రసింహుడి దగ్గర బంగారురేకు వలె మేనుము
సమీపాన మెజువులిగవలె. అర్థముని దాపున నుభద్ర
ప్రకాశించెను ఈ ఉపమానములన్నియు ఎంతో
బాధిత్యమును ప్రకటించుచున్నవి. కవిగారి నైపుణ్య
మెదిపోకదా! ప్రతిపద్యమునందు ఏదో ఒక అలం
కారం చమత్కారం చేసుకూరకవికే అలంకారం—

చేమకూర వెంకట కవి ప్రతి పద్యమందు చమత్కా
రములతో చక్కని బంగారమునకు తాని యెట్టి
నట్లు ప్రతి పద్యమందు ఒక సౌందర్యమును ప్రద
ర్శించెను. ఈయన పద్యాలు కళ్ళవిడుట కవిలేఅందం
శబ్దసౌందర్యంతోపాటు అర్థసౌందర్యందానితోపాటు
కడిలే అందాలు కళ్ళ మందు కడిలి కను విందులు
గూడుస్తాయి

ఏది ఏమైనా ఈ ప్రపంచంలో చక్కని చమ
త్కారాలన్న వద్యాలు ఎక్కువ. చమ
త్కారములేని పద్యాలను కనలేము. విజయ విలా
సము జదివిన సాహితీ ప్రేయులకు ఆడుగుగుస
అప్రయత్నంగా ఎన్నో చమత్కారాలు కనిస్తాయ
నడంలో అతిశయోక్తి లేదు. ఈ కావ్యము
చమత్కారములకు బాంధాగారము. లెక్కకు
మిక్కిలి సాహిత్య సంపద కల్పించి. శబ్దాలకు

నుడికాదంటు, రోజోమ్రులకు అలంకారాలు. ద్వంద్వ
సంబంధించిన రసరసాల చమత్కారాలు ఇందులో
ఉన్నాయి. ఆ దృష్టితో చూస్తే చేమకూరవేంకటకవి
అనన్య సామాన్య ప్రతిభావంతుడని దృష్టాంతర
మవును.

విజయ విలాసము ఆంధ్ర సరస్వతికి అపూ
ర్వహృదయ అలంకారము. మనోహరములైన వర్ణన
లతో మనసును మైమఱిపింపజేయు చమత్కార
ములు, మృదు మధురములైన పదములతోడ
గంభీరమై పాతకులను పరవశింజేసి రసాం
దంలో ఓలలాడించును.

ఆంధ్రవాఙ్మయమున శబ్దాలంకారాలెన్నోవగా
వాటి రసభావములను అద్భుతముగా పోషించిన
వారిరువురు. వారిలో మొదటివాడు కృష్ణమూర్తి, రెండో
వాడు చేమకూర వేంకటకవి.

దక్షిణాంధ్ర యుగానికి మొదల మహా
కవీంద్రుడు వెంకటకవి. ఆంధ్రుల అపూర్వము వలన
అయిన కావ్యములు అమరములయివి. ఆశ్చర్య
సరస్వతికి ఆయన కావ్యములు అమూల్యరత్నాలర
జములు. అట్టి మహాకవి ఋణం మనం అయిన
కావ్యాలు చదివి తీర్పుకోవలసినదే—

తెలుగులో అర్థ విపరిణామం ఒక పరిశీలన- 2

డా॥ వి. సీమన్

(గత సంచిక తరువాయి)

5. వ్యాకరణార్థాలు (Grammatical meanings)

వైమొంటుక్కడం కన్నా విన్నవైంది వ్యాకరణార్థం. వైమొంటుక్కడం అధారంగా చేసుకొని వ్యాకరణాంశం సహజంతో చెప్పే అర్థమే వ్యాకరణార్థం.

ఆయన భార్య కొత్త కుట్టలు కొంది

ఆయన కొత్త భార్య కుట్టలు కొంది

వికృత మొదటి వాక్యంలో 'కొత్త' అనేది 'కుట్టలు'కి విశేషణంగా ఉంది, రెండో వాక్యంలో 'కొత్త' అనేది భార్యకి విశేషణంగా ఉంది. ఇటు వంటి విశేషణ విశేష్య సంబంధం అనేది వ్యాకరణార్థంలో ఒక రకం చూపుతుంది.

వ్యాకరణార్థంలో మూడు రకాలున్నాయి.

అవి ఇవి—

1. ప్రత్యేక ప్రయోగ యోగ్యత లేని అవ్యయాల/వివాదేత, వాదో పీడో మొ./ప్రత్యయం./విమననన ప్రత్యయం. విభక్తి ప్రత్యయం, కాల ప్రత్యయం మొ./ వంటి వాటికున్న అర్థం.

2. వాక్యంలో పదబంధానికి ఉన్న కర్త, కర్మ, విశేషణం మొదలైన వాటి అర్థాలు.

3. నిర్ణాయకం. వివిధ ప్రశ్న మొదలైన వాక్య భేదానికి ఉన్న అర్థాలు

ఒక వాక్యంలో అంగాలుగా ఉన్న పదాల అర్థాల నైమిషిక వ్యాకరణార్థాలు కలియటం వల్ల ఆ వాక్యార్థం స్ఫురిస్తుంది.

6. వలుకుబడులు (Idiomatic expressions)

పదబంధాల్లో పదాలు ఇచ్చే సాంకేతికాధానికీ శ్రోత ఆ పదబంధాన్ని విన్నప్పుడు గ్రహించే సామాహికాధానికీ (Total expression) ఏ మాత్రమూ సంబంధం ఉండదు.

ఉదా.

పోయిలో పిల్లి లేవలేదు. వంట చేయలేదు.

వాళ్ళిద్దరి మధ్య పచ్చగడ్డి వేస్తే భగ్గుమంటుంది—

తెలుగు లెక్చరర్, స్కూల్ కలెక్టర్, కలెక్టర్, కోర్స్, అంధ్రా యూనివర్సిటీ, వాల్తేరు.

ఉన్నతమైన వైరం

వాడు వట్టి వేగపుతున్నాడు—

పాలిపోయి అనారోగ్యంగా ఉండటం.

ఉప్పుకారం తినని మనిషి — వరమ సామెత

ఇక్కడ ఏ ఒక్క పదానికో ఉన్న అర్థ విశేషంకాక, మొత్తం వాక్యాన్నంతా లెక్కలోకి తీసుకోవలసి ఉంటుంది. అప్పుడే ఆ వాక్యానికి మంచి అర్థం వస్తుంది.

బహ్వర్థక పదాలు (Polynyma)

కొన్ని పదాలకు తమకు సహజంగా ఉన్న అర్థమేకాక, అర్థాన్ని అనునరించి అనేక చాయారాలు ఉండతాయి. ఇలాంటి పదాల్ని 'బహ్వర్థక పదాలు' అని అంటారు. వీనినే అనేకార్థకపదాలు అని కూడా అంటారు.

ఉదా:

1. నాటకం: 'నాటకం' అనే పదానికి అసలు సినీరేస అర్థం వ్రదర్శనకు యోగ్యమైన ప్రక్రియ అని. 'నాటకం' అనే పదం నుంచి అనేక చాయారాలు వుట్టకొచ్చాయి. వంచన, మోసం, దగా, నీజాన్ని మభ్యపెట్టడం, తగవుపెట్టడం, ఇద్దరిమధ్య ద్వేషం కలిగించడం, నడించడం, నృత్యం మొ॥

11. కమ్మ;

పత్రిక, జాబు, మట్టి, శాడ, తాటిఆకు, తాటాటుమీద వ్యాసిన లేఖ. తాటాకుతో చేసిన కర్పాశ్రమం, ఏ లోహంతో చేసేందయినా మొ॥

8. సాహస్య పదాలు (Hibonnyama)

కరస్పర శంఖం ఎక్కడై భిన్నాభావమంది రూపభేదం లేని పదాలు సాహస్య పదాలు. వీరినే శుభరుచి పదాలు అని అంటారు.

ఉదా;

నాడు : దినం—దేశం—దేశం
పన్ను : నోచెప్పటం—పన్ను—అస్తవస్తువు
పాడి : పాడి—పీచు—పర్వతం
కాదు : కాదు—వేరేదే—రక్షించు.
నీడు : నీడు—జలం—నళించు

9. ఇతర భాషల నుంచి తెలుగులోకి వచ్చిన సాహస్య పదాలు

ఇతర భాషల నుంచి తెలుగులోకి వచ్చిన స్వీకరించినపుడు తెలుగులో భిన్నవ్యుత్పత్తిగల సాహస్య పదాలు ఏర్పడతాయి.

- 1 సంస్కృతాంధ్ర సాహస్యశబ్ద అర్థపదాలు
2. ఆంగ్లాంధ్ర సాహస్య శబ్ద అర్థపదాలు
- 3 ఆరబిక్ ఆంధ్ర సాహస్య శబ్ద అర్థపదాలు

1. సంస్కృతాంధ్ర సాహస్య శబ్ద అర్థ పదాలు:

సంస్కృతం	—తెలుగు
అరి/శత్రువు/	—అరి/కప్పం/
కల/కళ/ఆర్ట్/	—కల/ప్రపన్నం/
రు/రసం, ఉదకిం/	—రు/భస్మం/బూడిద/

2. ఆంగ్లాంధ్ర సామాన్యశబ్దాంతరభేదాలు:

అంగం	తెలుగు
లేడీ (Lady)	—లేడీ/ఆవశింక/జంతువు
కారు (Car)	—కారు/వహనాలం/మురువు
పంపు (Pump)	—పంపు/పంపకం/అణ్ణ

3. అరబిక్ ఆంగ్లాంధ్ర సామాన్యశబ్దాంతరభేదాలు:

అరబిక్	—తెలుగు
కం/కేసి/	—కం/కాలమాం/

10. ఇతర భాషల నుంచి తెచ్చుకొన్న పదాల్లో ఆ భాషల్లో ఆ పదాలకుండే విస్తృతార్థం మన భాషలో లేకపోవడం:

ఉదా: 'Paper' అనే పదానికి A written or printed Document అనే అర్థం ఉంది. తెలుగులో 'పాపర్' అనే అర్థం ఉండదు.

2. పర్యాయపదాలు (Synonyms)

ఒకే పదానికి అనేక అర్థాలున్నట్టే ఒకే అర్థం కోసం పెళ్ళిపదాలు ఉండవచ్చు. ఆ పదాన్ని 'పర్యాయపదాలు' అంటారు. శబ్దకృతి క్రిందంగా ఉన్నప్పటికీ అర్థం మారిన సమానంగా ఉన్న పదాన్ని 'సమానార్థకాలు' అని అంటారు. ఉప రెండు పదాలు.

1. స్వచ్ఛపర్యాయపదాలు (Pure synonyms)
2. పర్యాయపదాలు (Quasi synonyms)

1. స్వచ్ఛపర్యాయపదాలు Pure synonyms

ఏదీని ఒకదాని స్థానంలో వేరొక దాన్ని ఉపయోగించవచ్చు. ఒక భాషలోని మూడవ భేదాన్ని బట్టి ఇలాంటివి గుర్తించవచ్చు.

ఉదా: చెక్కలు—వక్కలు పప్పు—బేదలు

గాగలి —మడక పంచ—నూరు

కపి—మోటు శేర—బిడ్డ

పిల్ల—గుంట సాగు—సేవ్య—వ్యవసాయ

2. పర్యాయపదాలు Quasi synonyms

అనాద్యాలు అని భావించిన వాటికి పర్యాయ పదాలు వాడటం.

ఉదా: మామ —చక్కం

తిండి/ —బోజనం

గోలి —కాపీనం

కాల్తెళ్ళ 'ఉప్పు' అనే పదాన్ని ఉపయోగించడం అనవసరమైనా భావించి 'ఉప్పు' అనే పదాన్ని పలుకక 'ఉప్పు' అనే అర్థం వచ్చినట్లు మరో పద ప్రయోగం వాడడం. కాల్తెళ్ళ 'ఉప్పు' అనరాదని రుచి అనో, లవణమనో బుద్ధిలోనిదనో, అంటారు. ఇటువంటివి పర్యాయపదాలు అవుతాయి.

అర్థపరిణామం—రకాలు ;

ఈ శతాబ్ది ప్రారంభంలో బ్రియర్ (Brier - 1890) అనే ప్రెంచి భాషా శాస్త్రజ్ఞుడు భాషలో జరిగిన అర్థపరిణామాన్ని కొన్ని రకాలుగా వివరించారు.

'బ్రయల్' ప్రతిపాదించిన ఆర్థపరిణామ వర్గీకరణ విధానాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని తెలుగు భాషా చరిత్రలో జరిగిన ఆర్థపరిణామాన్ని మనం స్థూలంగా ప ద్ధాం.

ఒక పదానికి ప్రాచీన కాలంలో ఒకే ఆర్థం ఉంటుంది. తర్వాత తర్వాత మార్పు వస్తుంది. ఈ మాధ్యమం, కొన్ని రకాలుగా భాషాశాస్త్రజ్ఞుల వర్గీకరించారు.

1. ఆర్థ వ్యాకోచం ;

Semantic Extension
or
Extension of meaning
or
Expansion of meaning
or
Widening of meaning
or
Generalization of meaning

2. ఆర్థ సంకోచం

Semantic narrowing
or
Restriction of meaning
or
Reduction of meaning
or
Specialisation of meaning

3. ఆర్థ సామ్యత Elevation or meaning

లేదా or
ఆర్థ గౌరవం Ameliorative extension

లేదా
ఆర్థోత్కర్ష

4. ఆర్థ గ్రామ్యత Degradation of meaning

లేదా or
ఆర్థాప్రకర్ష Rejorative Extension

5. సభ్యోక్తి Euphemism

6. మృదుత్తి

7. అవ్యర్థాన్ని Transfer of meaning

8. కేవల సంకేతార్థాలు

9. పస్థ వరిణామం Subreption

10. అంశాంశ ప్రయోగం Figurative use

1. ఆర్థ వ్యాకోచం

ఆర్థం వ్యాకోచం అనడమే ఆర్థవ్యాకోచం. అంటే పరిమితార్థాన్ని బోధించేటటువంటి ఒక పదం విస్తృతార్థాన్ని బోధించేటట్లు అది ఆర్థ వ్యాకోచం.

'ఆర్థ వ్యాకోచాన్ని అంగంలో Semantic Extension అనీ Extension of meaning అనీ, Expansion of meaning అనీ, Widening of meaning అనీ, Generalization of meaning అనీ అంటారు.

ఉదా

1. చెంబు 6. నారదుడు 11. అష్టకష్టాలు
2. నూనె 7. హడావిడి 12. అష్టేశ్వరాలు
3. ముట్ట 8. రాక్షసుడు 13. స్వయంవరం
4. భర్తలు 9. పక్షివాని 14. తెలం మొన
5. భీముడు 10. గంగ

1. చెంబు: 'చెంబు' అనే పదానికి 'ఎకపు' అనే

అర్థం ఉంది. 'చెంబు' అనే పదాన్ని 'చెంబు' అనే అర్థంతో జేసిన విస్తృతపాత్ర రాగపాత్రకే వాచక మైన ఈ పదం కాలక్రమేణ దీ లోహంతో జేసిన పాత్రవై నా 'చెంబు' అనడం పరిపాటి అయింది

ఉదా: ఇత్తడిచెంబు, కంచుచెంబు,

వెండిచెంబు, స్టీల్ చెంబు.

ప్లాస్టిక్ చెంబు, రబ్బరుచెంబు.

2. నూనె: సువ్వుల నూనెకు మాత్రమే వాడకద్రెస్
'నూనె' శబ్దం నేడు సామాన్యవాచిగా వాడబడు
తున్నది.

ఉదా: వేడు సెనగనూనె, కిరణనూనె,

విప్రునూనె, వేపనూనె

3. కమ్మ: 'కమ్మ' శబ్దం తాటికమ్మతో చేసిన
ఆకరణ విశేషంగానే మొట్టమొదట వ్యవహరింప
బడింది.

ఉదా: వజ్రపుకమ్మలు, మార్బులకమ్మలు

4. భర్మరాజు; భర్మరాజు అనే పదం వ్యక్తివాచకం.

కాని నేడు ఈ పదం 'మించివాడు' అనే అర్థంలో
వ్యవహారంలో ఉంది. ఇది సామాన్యవాచి అయింది.
ఐ. భీముడు 'భీముడు' అనే పదం వ్యక్తివాచకం.
నేడు ఇది 'జంజంతుడు' అనే అర్థంలో ప్రయోగింప
బడుతుంది. ఇది సామాన్యవాచి అయింది.

6. నారదుడు: 'నారదుడు' అనే పదం వ్యక్తి
వాచకం, నేడు ఈ పదానికి తగవులు పెట్టువాడని,
తంటాలు పెట్టేవాడని, దాడిలు తెప్పేవాడని అర్థం.
ఇది సామాన్య వాచి అయింది.

(పశ్చం)

కవిత్వం

పంచవటి

మూలం:

మైథిలీ శరణ్ గుప్త

అనువాదం:

ఈమని దయానంద

అగ్రహమున బలికె నతివ
ఆశ వదలుకొమ్మందురె;
పెంచుకొన్న సంబంధము
త్రుంచివేసి పొమ్మందురె;

ఆద మరువవలదు మీర
లద్యుతమో నా శక్తిని
వ్రకడింపక తప్పదు నా
వయి తృటిలో అనురక్తివి

నా భృకుటి కటాక్ష స
న్నిభము గాదు మీ ఛావము
రాము డనియె 'నీ శౌర్యము
రమణీ కానోపు నిజము.

వరవశత్వమును బొందుట
ప్రాణికోటి స్వభావమ్ము

భీతిలోన ప్రీతి యెప్పుడు
పెంపొందదు నిజము సుమ్ము'

అని వలుకుదు గంభీరు
డయి రాముడు మౌనమూనె
శాంతమును వహించలేక
సౌమిత్రి వచింప బూనె.

ఆడుదానవైన నీకె
అహంభావ మింతయైన
మగవారల కెంతటి ఆ
క్యాభిమాన ముండవలయు.

విషమముగా తంతులున్న
వీణ వోలె బలికె రమణీ
అబల లెవ్వ డబలలుగా
అణగియుండ రిది నిజమని.

హుడ, పాలెం, ఒంగోలు

ఫిబ్రవరి 93, ప్రవంతి : 27

వలపులందు చిక్కి వసిత
వంచితరాలయ్యెనేని
వగజుట్టిన త్రాడు వోరె
కాటు వేయు వంతమూని.

ఉచితానుచితములనెన
ఉహించదులే కామిని
అవమానము నందినపుడు
అగ్నిగుండ మగు భామిని.

విరోధమ్ముకన్నను కడు
కరాళమ్ము మా క్రోధము
క్రోధమ్మునుమించిన వ్రతి
కోధమ్మిది ద్వేషయుతము

ఎంత సుందరాకారమొ
అంత వికృతదేహ మ్మిది
ఎంతటి సుకుమారమొ తా
నంత కఠిన వక్షమ్మిది
విస్మయముగ వారందరు
వింత నొకటి తిలకించిరి
రమ్మమైన రూపము విక
రాళమగుట గమనించిరి

మలయానిలమొక ఝంఝా
మారుతమై విజృంభింప
సంధ్యా సమయమును తమ
స్వమాహమ్ము లాకమింప
కాలమనెడు కీటకమ్ము
క త్తిరింప వయస్సుముము

పీషించినగాని యిట్టి
విడ్డూరము చూడబోము

గుండ్లని చెక్కిళ్ళు జారి
హైరతర విరావమయ్యె
నిట్టూర్పుల కదలు పెదవు
లిపై చిరుగు పాతలయ్యె

తెలిమొగ్గలవంటి దంత
ములు వరాహదంష్ట్రలయ్యె
వికట భయానక రౌద్రము
లాకటిగ పెను వరదలయ్యె

కట్టుకొన్న ఎర్రచీర
కటిక చర్మ వస్త్రమయ్యె
మణిమోక్తికహారమ్ములు
మానవాస్థిమాలలయ్యె

భుజాగ్రముల మీది కురులు
పొట్ట ప్రేవులై వ్రేలెను
మండిత వరమాలయు నర
ముంద మూలగా మారెను

ఉన్నతమగు తరుల గిరుల
నువమింపగదగిన మేను
శూర్పము బోలిన నఖములు
సృష్టించెను శూర్పణఖను

భయ విస్మయములు పెనగొన
త్రాంతి జెందినట్టి సీత
కఠిన శిలా వ్రతిమవోరె
కదలదయ్యె భీతిచేత

బొమ్మా-బొరుసు

తూర్పు— పడమర

ఒక్కక్షణం—

అతడి కళ్ళల్లో మెరుపు.

అది—

జీవితంలో కరిసిన వెన్నెలకు ప్రతిఫలం—

మరోక్షణం—

అతని కళ్ళల్లో వెచ్చని తడి—

అది—

జీవితాన్ని క్రమ్మిన విషాద మేఘానికి ప్రశిరూపం

చీకటి వెన్నెలలా—

రాంబివళ్ళూ—

సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయాలు.

అనుక్షణం—

అతన్ని తట్టిలేపే నేస్తాలు—

అందులకే నేస్తం—

బరువులూ, బాధ్యతలూ—

కష్టాలు—కన్నీళ్ళు

నవ్వుల కేరింతలూ—చిగురించిన ఆశలూ.

ఎప్పుడూ—

జీవితంలో సమతలంగా ఊహించు.

అప్పుడే—

నీవు—

మనిషి మనిషిగా ఒకటైతావు

మనుగడ సాగిస్తావు.

ప్రేమించకు అదిగా దేన్నీ—

అది—

నీ లో వేడిజ్వాల రగిలిస్తుంది.

వేదన మిగులుస్తుంది.

మనశ్శాంతిని కరువు చేసి

అందని సీమలకు ఎగిరి పోతుంది.

హీనంగా చూడకు దేన్నీ—

నవ్వున నావచేను పండుతుంది.

వసంకంలో—

శిశిరంలో—

తన్నుతానుగా ఆర్పించు కొంటుంది.

నిన్ను—

నిన్నుగా మనిషిని చేస్తుంది.

నీ—

అందంగా—

నందన వనంగా తీర్చి దిద్ది—

మమతలు పూయిస్తుంది.

...ధూర్జటి వేంకటబాలాజీ

జీవనస్ఫర్శ

సి. కామేశ్వరరావు

ఈ అశ్వత్థ భావనామయ విశ్వంలో
ఎన్నెన్నో అగార అనుభూతి ప్రాభవాలు.
ఎన్నెన్నో ఉషాస్వర్ణ గీతికా స్వరాలు
జీవితం చుట్టూ వలయాలు వలయాలుగా తిరిగి
మనోదర్శనంలో ప్రతిబింబిస్తుంటాయి
విభిన్న రూపాల విచిత్ర జగన్నాటకంలో
అపరిచిత సుపరిచిత వాగధికత వరంభంలో
రాగయ్యాన్నితమైన జీవితం
అపార కృపాతరంగాల సేవభ్యుదయిలో
శబ్దార్థ నాదమై ఉచ్ఛ్వసిస్తుంటుంది
మంజుల వసంతారామ తేజోపుంజమైనమనుగడ
మమత సమతల ద్వీగుణీకృతాశ్మతిలో

అద్వైత భావ సిద్ధాంత కాంతివలయంలో
అమేయ హృదయాంతర్గత ఆలోచనలపిల్లేషణలో
అమృత గీతమై వసంతిస్తుంటుంది
వినోద విషాదాల వింత అనుభవ సమ్మేళనంలో
జడపూ శాధ్యతల సమన్వయ సంయోగంలో
గుండె కుండీలో మౌనంగా సృష్టించిన
గారాల రాగాల కోరికల సుమనోరథాలు
జిడ్డునొరసి తలచిట్టిన కెరటాలపుతుంటాయి.
అకావాదం జీవిత ధ్యేయమై
క్షమాగుణ సంపత్తి శాశ్వత శ్వాసయై
అనుక్షణం స్పందనావృతమైన
చీకటి పురుగుల సంధ్యారాగంలో
శిరసెత్తిన కొత్త చిగురు పాటపుతుంది.

తిలక్ నగర్, కాశిబుగ్గ, శ్రీకాకుళం జిల్లా.

శ్రీమంజు-శ్రీరస్తు

రుద్రశ్రీ

కాల చక్రం కారులో
కదలి వచ్చాను—ఆరవై ఏళ్ళకు
శ్రీమంజు సేను
సిరులు పొంగే భారత దేశానికి
శ్రీరస్తు! శుభమస్తు!
ప్రతి మనిషికి సుఖమస్తు
అది వందొమ్మిది వందల మువ్వు మూడు
అందరూ సుఖంగానే ఉన్నారు అప్పుడు
ఇప్పుడిదేమిటి:
ఇండియాలో ప్రతిచోటా యుద్ధం
ప్రతి మనిషీ హిట్లర్
ప్రతి మనిషీ స్టోల్టర్
స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక మీరు
కాంతి సౌఖ్యాలతో జీవించడంలేదు
అర్థికంగా దిగజారి కుంటుబడింది మీ స్థితి
ఒంటికాలు ఎడారి ఒంటెలా అయింది దేశం
పెరిగే జనాభా పోటీరో
తరిగి పోతున్న ఆభివృద్ధి ఓటమి

ఏది పురోగతో ఏది తిరోగతో
ఎటు తోచక నీ చేతన జడమయింది
ఆలోచనా కోశాన్ని ఏ నక్షత్రానికి తగిలించావో
ఆ క్షణమే ఆవేదనతిరుగుబడింది
నీ అవేదనా ఉద్వాస నిశ్వాసలే
నీ ముందు ఆయుధమై నిలిచింది
మత సామరస్యం నశించింది
మనిషి మనిషి పోటాడుకుంటున్నారు
పెతున్నాడు ఏదో ఇజంతో ఒకవాడి
అయిపోయాడు మనిషి ఎవ్వరో సమాధి
తుపాకీ గొడుగు నీడలో నిలిచాడు
తూటా మంటల్లో రక్తపుటిని కాచి
త్రాసుతున్నాడు
హింద్ బ్యాగ్ లో బాంబులు
అరక్షణంలో స్పృహతుకేమాతుందో
ఎటు నీవ్రయాణం
ఎటు నీ పురోగమనం
ఉక్రోశపు చెలియలికట్టకు ఎటువైపో నీ గమనం

గజెప్ పీఠి, జనగాం, వరంగల్ జిల్లా.

ఓ మనిషీ! క్షణం అగి ఆలోచించుకో
 నేను శ్రీముఖను
 నీ వాకిట్లో నిలిచాను
 శుభం కలుగాలని
 సుఖం కలుగాలని

హింసా ద్వేషాలు మీలో
 ఈనాటితో తొలగిపోవాలి
 చునిషిలోని నిజంలా
 మారిపోవాలి మీరంతా
 శ్రీముఖులో మీకంతా
 శ్రీరమా! శుభమనూ!!

కొత్త మెరుపులు

దీపక్

నేడు అచెందరాదిన ... బీడిపొగకి ఉక్కిరిబిక్కిరౌతున్న—తాతయ్య ఎవడు:
“ఒక్క—తుమ్ముకి తన కార్యాలయభవనాన్నే వణికించిన రిచైర్లాఫీసరు”

0 0 0

తుమ్మచెట్టుకి—ముళ్ళగులాబీకి—తేడాతెలిసి ఓ వరమానందయ్యశిష్యుడు!
పాతకావ్యాలు పరమబూతులనేవరిశోధనాంశంతో—‘డాక్టరేటు’ సాధించాడు!!

0 0 0

వేడివేడినీలిసిత్రాలు-రెప్పవేయక ఎంజాయ్ చేసే గొప్పఆదర్శవంతుడు!
‘కుటుంబసమేతంగా చూసే పిక్కర్లకోసం’—ఓసభలో తీయతీయగా ఏడ్చాడు!!

0 0 0

నువ్వెదురైతే ప్రియా: “నాహృదయం నాకనులముందు విలిచినట్లు!!
కాసేపు—నువ్వుకనిపించకుంటే—“గుండేలేక నేను బ్రతికినట్లు”

0 0 0

“చంద్రుడికోనూలుపోగంటూ” ఈతిట్లదండకం నీవంకితమిచ్చేదెవరికి?
రెండునూటలంటూ—సభికుల్ని రెండుగంటలు హింసించే—

“మెక్ బెసన్” గారికి:

0 0 0

సుద్దపల్లి-502 173.

ఏప్రిల్ 93 ; స్రవంతి ; 33

ప్రియా! అపువృక్ష-సీనవృక్ష-తేడా కేవలం వాసనలోనే;
కంటికందమే; నాకిబ్బంది “కంపించేనాసికతోనే”;

0 0 0

రోజుకి వెయ్యిమందిని కాలేజీన వచ్చిచూతకుడు వాడు;
ఈరోజు తన బొచ్చుకుక్క చచ్చిందని-పాపం. భోరుమంటున్నాడు;

0 0 0

సువ్యూహాతినగోంగోరవచ్చడి-రుచిచూసిన వెంటనే బావాలిన్నించింది;
“ఒక్కసారే జీవితంలోని సుఖాలిన్నింటిని అనుభవించేశానన్నించింది”;

0 0 0

ప్రియా! అపుడుఅద్దంలాంటిది నీహృదయమంటే బెనొనన్నావు;
పిదప-ఎవడిమొహం శాశ్వతంగా వ్రతిబిందించదు పోపొమ్మన్నావు;

0 0 0

ఎవడిజీవితం సాగుతుంది-ఊహల్లో ఉన్నంత ఉన్నతంగా;
ఏ సంవత్సరం ఉంటుంది-గ్రీటింగ్ కార్డుంత అందంగా-రసవంతంగా ;

మందార మాల

బుద్ధుని నీడ- కరుణ శ్రీ జాడ

కామేశ్వర శర్మ

బౌద్ధమతం తెలుగు దేశానికి ఎంత అవాది కాండాదో చారిత్రకాచారాలు అనేకం ఉన్నాయి. క్రీ.పూ॥ 400 నుండి క్రీ.శ॥ 600 వరకు గల సుమారు పేయి సువత్సరాల కాండాపాటు వర్తక

ల ద్వారా బౌద్ధమతవ్యాప్తి తెలుగుదేశంలో జరిగడమే గాక బుద్ధుని వంటి మహనీయుని మహితోక్తులతో పరితపించిన రాజ్యాధినేతలు పాలించిన ప్రారంభ చరిత్ర వుంది బౌద్ధం ఆర్యాత్మిక ప్రబోధాలను మాత్రమే గాక సామాజికంగా అనాటికే ప్రైవేటు ఆస్తిపరచటం, పుటుణ వ్యవస్థ స్థిరపరచటం, గ్రామీణ అర్థికవిధానం వదివ్వం కావించడం వంటి పరిణామాలకే ఆవకాశం కల్పించింది. అందుచేత విశ్వమానవ శ్రేయస్సుకై అవతరించిన బుద్ధుడు వలువురు సాలకప్రజాపక్షాల ఆధిపత్యాన్ని చూరగొన్నాడు. క్రమేణ హిందూమత పునరుద్ధరణతో బౌద్ధమతంలో తరెత్తిన విభేదాలు దుర్బలతల కారణంగా ఉజ్జయిని భవిష్యత్తును కోల్పోయింది. ఈ నేపథ్యంతో భాగంగా సంస్కృత సారస్వతంలో బౌద్ధమత వాఙ్మయం అపారంగా వెలువడింది అది తొలిసారి తెలుగు కవిత్వం దగ్గర కొచ్చేసరికి అనాదరణ కారణంగా భూస్థంగా

గోచరిస్తుంది దీనికి కారణం తెలుగు భాష అభివృద్ధి చెందేదానికి బౌద్ధం వెనుకాడింది కావచ్చు.

అయితే ప్రాచీన తెలుగు కవులు విస్మరించిన బౌద్ధ దర్శనం 20వ శతాబ్ది కవుల లాకతో బుద్ధుడు ఆదర్శ ప్రాయుడైనాడు. అంటే 'ఆధునికత'లో భాగంగా జాతీయతా భావన స్వాతంత్ర్య సముపార్జన కాలంలో వలువురు దేశనాయకులతో పాటు కవుల సారథ్యానికి వస్తు వైవిధ్యంలో భాగంగా జీసెన్- బుద్ధుడు వంటి వారు పునరావ్యానింపబడినారు. సంస్కృత బుద్ధ చరిత్ర అనుసరణలు, జాతక కథల వస్తువును వినిర్మించడం వంటి ప్రక్రియాత్మకమైన మార్పులతో తిరువతి వేంకట కవుల 'బుద్ధ చరిత్రము' చర్ల గణపతి శాస్త్రి "బుద్ధ భగవానుని చరిత్రము", పెన్నత్త రాజం రాజు "బుద్ధపురాణము" పింగళి కాటూరి జంట కవుల సొందర సందము కరుణశ్రీ జంధ్యాల పాపయ్య శాస్త్రి 'కరుణశ్రీ' వంటివి బుద్ధుని జీవిత వృత్తాలను చిత్రించినవి కాగా 'నాగార్జున సాగరం' 'అమ్రపాలి' వంటి ఖండ కావ్యాలు మతోపదేశాల సారాన్ని వస్తువుగా చిత్రించాయి. ఈ సందర్భంలో

కవుల దృక్పథంలో బుద్ధుడు సామాజిక పరమైన సంఘభావనకి, అహింస, దయ, శ్రమ, మానవతల సుగుణ సంపత్తికి ప్రతికా కనిపిస్తాడు. బుద్ధుని ప్రసరించబడే సీద ఇదే.

కవిగా కరుణశ్రీ "ఉదయశ్రీ నాహృదయం విజయశ్రీ నా శిరస్సు కరుణశ్రీ నాశీవికరం". అని ఒకానొక సందర్భంలో చెల్లించారు. బుద్ధుని జీవితచరిత్ర సుపూర్ణంగా రాయాలని సంకల్పించి రెండో సంపుటాన్ని సి. చాయణరెడ్డి గారిని పీఠిక రాయమని అప్పగించి జీవితభేద్యాన్ని నెరవేర్చుకున్నారు. కొద్దికాలానికే పరిమితమిందం ద్వారా అన ముషిల్వాన్ని నిమగ్నమవుతున్నారు

కవిగా కరుణశ్రీ కవితాన్ని గూర్చి పండితులు అనేక రకాలైన అభిప్రాయాలతో వివేచించారు. అతన్ని ఆంగీకరించదగినవే అయినా బుద్ధుని అష్టాంగ మార్గ సాధన 'బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి-సంఘం శరణం గచ్ఛామి-ధర్మం శరణం గచ్ఛామి' వంటి సిద్ధాంతం నీడలా వెంటాడుతూ జాడలు తెలియజేస్తుంది. ఇది కేవలం బుద్ధుని మూర్తిమత్వపు విశిష్టతకు మాత్రమే కాక తదితరమైన కవితా వస్తువులో రంగరించుకుని ఉండడం గమనించదగింది. కరుణన నీడల హణలో ఆధారపడవ భూతిగా చర్చనీయమవుతున్నారు.

'భిక్షుందేహి' యటంచు పు:తుడు సమీపించన
ప్రమోదా ప్రపుల్
వక్షోజమ్ములం బాట తల్లి కడుతా చాల్చిల్లు
సంపూర్ణయై
లిక్షం పెద్దె; నెఱుంగ దీరకు జగత్ ప్రేమైక
దీక్ష మహా

విశ్వాత్తంస యటంచు: భావితీ భావింపంగ
రా దేరికిన్".....

అన్యాయ క్లిష్టంలోని భావనతో మాయాదేవి భక్తదేవతల ఒడ్డుం బిడ్డని దీక్ష వటుల్వాన్ని మనోగతంగా మనోహరంగా చిత్రించగలిగారు "భావిగతి భావింప రా దేరికిన్". అనే విశ్వా మాటతో ఆశాజిత ప్రభుకుండు చారిత్రక వర్ణన. "బుద్ధుడు చాల్చుచున్న ప్రపంచం కోసం సమస్త భోగ భాగాలు వర్జియించాడు. చాల్చుకొనూర్చి ఆకాంక్షల్లో ఆరు సంవత్సరాలు ఎరిపించి వివరకు బోధివృక్షం నీడలో బుద్ధుడై ఆమర సందేహాన్ని అందుకుని అశేష ప్రజానీకం హృదయాల్పై ఆమృతమృత్తి కురిపించాడు. ఆయన అడుగు జాడల్లో శాంతి వెల్లివిరిసింది. ఆయన చూపుల్లో అహింస గంగానదియై ప్రవహించింది" అని సంభావించిన రీతి కవితా కళక ప్రేరణ కాసాగింది.

చికచికో లోకమ్మిది
చీకాకై పోయె; సం స్మరించు వలె నీ
శ్రీ కరముల. కరుణా రమ
లాకర తమజ ప్రభాకరా!రావోయీ!

అని 'కరుణశ్రీ' నుండి 'ఉదయశ్రీ'లోకి 'నీ హృదయమ్మున్ హృదయేశ్వరీ హృదయ మందే గాదు- సుప్త ప్రజా హృదయాబ్జమ్ముం మెలుకొట్టు'మని వర్ణనన చాద్యతను అప్పగించారు.

ప్రేయసి ప్రేమలోన గనిపించెడి తీయని
స్వర్గ మొక్కదే
దేయము గాదు- హిను లతి దీనులు మ్హన
తనుల్ దరిద్ర నా
రానాణు లేప్పు చుండి: తద్రత్నపుల్లె తుడు
వంగ బొమ్ము నీ
ప్రేయసితోడ నీకట లభించును కొట్ట
కొలంచి స్వర్గమూర్తి

ప్రేమసితోడనే కలుగుచును తోడ్కొనింది
స్వర్గములో

అని కవి కుంభాద్విః భర్మజ్జ్వలైవ భర్మనిక
దృక్పథాన్ని కలిగివుంటే హరిజన్ సోదరుల మీద
'తప్పులేన బమ్మడు' 'జాలాలా' వంటి వాటితో
పాటు ప్రాన్యంగా చూసి అంతరితా అనహ్యంవ
బడే 'పాతిష్టల'ను పాతికే 'ద' ప్రభు చూ జూని
జ్యోమ్మందు నుడివని అ. 'అత్త' జేస్త
వీరుల నూర్చుకున్న పాత్రగదా చూ పట్టణం
సాగను' అని జేర్చి కృత్తిరొచ్చాడు. పోత
మధుర వచ్చి వానిని వాగవదల వడు పోతడు
కంఠపుకుని వచ్చెన బ్రహ్మత 'బ్రాహ్మణి'
వంటి చెక్కితొక వస్తు కలిరాస్తోంది ప్రదర్శించ
దంతో శ్రమ స్వాగ్ధా నూరిత పువ్వుకుడి. ప్రత్యే
కించి కలితాపన్నులలో పోతని పోతుంటే వనియె.

లద్దూ జీలేవి హల్లాదై కక్కరలేదు
బిమ్మంపు బుంధాకళే చెయ్యిచాచు
వలెవంపు పట్టు దువ్వరావలే వనిలేదు
వసుధ గోతే నంబాల వదును
వదుడల మూకిన పెట్టుబడి పెట్టువల లేదు
చొట్టి నుండుకళే గంపొత్తు
కల్పెరురావలై కంబాలేదు
గరిం పూవలై క కాయ రాగ్న...

అని వ్యవహార 'వదాన' నాట్యయ గణపలని
కల్పించచు నెలరు.

'అప్పపు జూబితే నెలరు, బైందవ బింజ
సుధారసాల, గో
రెన్నని పాలిగడల, బిచ్చెడి కన్నె
నిలబి మొగ్గలన్
మచ్చెకి. మి ఈ సుధర పంజర మోహన
ముగ్గ వైరి నీ

చెప్పుట చేప్పినావు? సుకమీ? సుకమార
కళానిధి....'

మహాకవి సోదన ప్రశంస తపనూ వర్తింప చేసు
కుండు.

బుద్ధుడు ఆహారం పూజా విధానాన్ని నిర
సింపాడు. విగ్రహారాధనని త్యజింపబాదు.
'ద్యుజోహనమై' దైవాన్ని శ్రామ్యష్టానంతో
సామెంచుచున్నాడు. ఆ త్యాగంతోనే 'వీరపూజ'
'పుష్పలాలన' వంటివి భావ పుంబులనితావి
ప్రతీతి విన్నంగా ఆరావించగలరు.

ఈ విధంగా కరుణశ్రీ తపత్యవరంగా
బుద్ధుని బాబాన్నిబో. గరిహర్థంగా జీరింపుకుని
బొద్ద దగ్గరమే అవర్తంగా సహాధిస్థితికి చేరు
కున్నాడు. సర్వతాం సర్వావస్థలయందు సమాశ్రితి
కలిగి నందవమే సమాధి అని పలువుర సాధకుం
ఆభిప్రాయం. అలాగే కరుణశ్రీ సర్వకాలాలో
అవిగా మగలుగుచూ సార్వత్రిక పంతున్నాడు.

12-11-170,

వారానిగూడ.

సికింద్రాబాదు-500 361.

... X ...

చెంచాతో సమంధాన్ని
తోడ శిశ్యులూ?

డా॥ సోమసుందర్

— అన్నాడు శ్రీశ్రీ యే:

'కప్పిచో బిమ్మన్న తోల సావ్యమా' అని
కూడా అకనే లాంప్రశ్నకు ఒం చేకూర్చాడు.
చిలకా-గోరింకా అనే సాధారణ సినిమాకు రాసిన

కామేశ్వరంగ్ అని కూడా అకలే చెప్పాడు. (ప్ర. 212. ప్ర. 8) ఈ ప్రాంతం చాలా అపారమే; అందువల్ల విశ్వానర: కాని గుణపాదలు ఉన్నారనిన తానాన్ని గురించి అలోచిస్తుంటే. శ్రీశ్రీ వ్యక్తి పూర్తి అనంతరం ఆధునిక సాహిత్యం పొడసూపింపకల వరకామాం గురించి ఒక హెచ్చరిక వ్యవహరించబోదు. ఒక అభివేషమా లేక పోలేదు.

శ్రీకామేశ్వర గిరిజన పోరాటం ప్రేరణతో సాహిత్యాన్ని తన గుర్తింపుగా దామని సంకల్పించిన ఉత్సాహపాదలు అతని వ్యక్తిపూర్వక తమకనుకూలంగా ఉత్సాహపాదలు ప్రయత్నించారు. అట్లుగదయ సాహిత్యోద్యమాన్ని రాజకీయ కారణాలతో చీల్చి దానికి గడుసరి ఎత్తుగడలు పొందినవారిగారు. గత జరిగినవికల్పాలూ దాని పరిణామాలు, విపరీతామాలు, విపరీతవ్యూహాలు. నిర్ధారణలు రాధాంతాలు కలవర పరిచాయి. అర్థాలూ-అపార్థాలూ కలగలిసిపోయాయి.

ఇట్లాకుల కాలంనుంచి ఇంగ్లీషువాళ్ళ కాలం వరకూ శిలీబంబిపోయిన భూస్వామ్య వ్యవస్థను తిరిగిరించడానికి అక్కడక్కడ చిన్న చిన్న జేబులలో సాయుధ విప్లవోద్యమ పీఠాశీలూ, పిల్ల పీఠాశీలు సాగడం సర్వలితాని నిష్పన్న. అశేష ప్రజానీకంతో సంబంధం లేని మధ్యతరగతి కోపోద్రిక్త యువకుల వ్యక్తిగత హింస సర్వలితాని నిష్పన్నేదు. పూర్వం బూర్జువా వర్గాలు కలగలిసిన పెత్తందారీ ప్రభుత్వాలు పోలీసు వ్యవస్థను పెంచుకుంటే ఉపయోక్తమైంది. పైగా విప్లవోద్యమం శ్రీకామేశ్వర అదవులలో ఆరంభమై వెంగళరావు ప్రభుత్వ కృత్వాందయ వల్ల ఆ పాఠాన్ని కాళ్ళకంబా వదిలి కదలిపోవని

వచ్చింది. కమింగ్స్ విప్లవం చివరకొచ్చినప్పుడు గౌరవ గుర్తింపబడాలని విన్నవించి. సాయుధ విప్లవపాత్రీ చాటుననే అంతర్భాగంగా వివిధోద్యమం మున్నర కనుకూటాలూ నిలిచి నడుస్తున్నవం తెరకూ వివరికామం చెందింది ఈనాటి గుర్తుకొన్న రివిజనిస్టులను పేర్లుపెట్టిన వారన కమ్యూనిస్టు పార్టీ మార్క్సిస్టుపార్టీని నయా రివిజనిస్టు ప్రయత్నం అను సైకం గొడ్డక్కతో నరికి తమ విప్లవ ప్రతాపం ప్రదర్శించే స్థితికి దిగజారాయి. కిన్నాపుంతో బీభత్సం సృష్టిస్తూ వికటించాయి. ఖలిస్థానో పానీస్టు ఆరంభకాదులు, తమిళ ఈలం దైగర్లు, ఆజాద్ కాశ్మీర్ దైత్రరిస్టులు జరుపుతున్న ఎత్తుగడలూ, కమ్యూనిజాన్ని బాంబించే ఈ రాజకీయ దైత్రరిస్టులు జరిపే ఎత్తుగడలూ ఆచరణలో విఫలం లేదు. ఎడమలో నిర్దోషులు, ఎడమలో అసయములు సైతం ఈ బీభత్సవాదులచే చంపబడుతున్నారు.

ఈ పరిస్థితిలో - వర్తమాన దుస్వస్థ అనే మహాసాగరాన్ని చెంచాలతో తోడడం సాధ్యమా? అని యీ ఉద్యమకారులూ ఆత్మ విమర్శ చేసుకోవలసిన అవసరం ఏర్పడింది. ప్రధాన అభిప్రాయ విభేదాలలో విడిపోయిన నాలుగైదు మూలాలలోనే అంతర్గతంగా తీవ్రవిభేదాలు పొడసూపుతున్నాయి. విరోధాలు పెచ్చరిల్లుతున్నాయి. విరళం మహాసభలో అర్థవంద ప్రయోగంతో గెంబీదేయబడిన సత్యమూర్తి (శివశాగర్) నేడు కత్తి వద్దారావు శరణుకొచ్చి ఐతకవలసిన దుస్థితికి గురయ్యాడు. ప్రజా యుద్ధం వంటా ఏకైక నాయకుడు కొంతవల్లి సీతారామయ్య ఉద్దమం నుంచి తప్పకోజ్ఞాస్తున్నట్లుంది. పత్రికల శార్వలు యిటీవల ఆ వర్గాన్ని సానుభూతి పరులను కలవరింప చేస్తున్నాయి.

ఈ సేవభ్యుత్థిమంతా ఎందుకు తడవవలసి వచ్చిందంటే ఎందుకా? పీపుల్స్ వార్ గ్రూపుకు ఆధికారిక ఆనుబంధ సాహిత్య కృత్యాల విరసముని అందరికీ తెలిసిన రహస్యం. ఆసంస్థ కార్యదర్శి శ్రీ చ.ప్రసాద్ (చ.ప్ర.) శ్రీశ్రీ సాహిత్య సభ్యత్వంలో 19వ జవాబుగా ప్రశ్నలూ జవాబులూ గ్రంథంగా వచ్చుచున్నాడు. వివిధ సందర్భాలలో వివిధ వ్యక్తులూ దినపత్రికం ప్రతి నిధులు అడిగిన ప్రశ్నలకిచ్చిన జవాబులు కూర్చు చేశాడు. ఆ గ్రంథం యిప్పుడు నా నమిషకు నిలిచి ఉంది.

[శ్రీశ్రీ - ప్రశ్న, 1:8-10 - 362 పుటలు. పేజీ-45 రూ. 1. వరుణకు నవయుగ బుక్ హౌస్. నువ్రాన్ జావార్ - హైదరాబాద్ - 195.]

శ్రీ చ.ప్ర వ్యక్తిగతంగా రచయితగాని కవిగాని కాడు. ఆధునిక సాహిత్యాంశాల గురించి ఆతనిని గాఢ పరిచయములేదు. నక్సలైట్ ఉద్యమాభిమానంతో సాహిత్య వజ్రానికి తన్ను తాను తేటాయించుకున్నాడు. ఈ కారణం వల్లనే ఆతని కూర్పులో ఎన్నో తప్పులు దొర్తాయి. తానుగా కల్పించుకొని ఉచ్చిత జాబితాపత్రం వివరాలు వ్రాపటమయ్యాయి. ఉక్కుదీ ఉదాహరణ ఇవరిస్తాను. వరంగల్ కలెక్టివ్ తెలుగు లెక్కరంగ్ వసీలేనీ, ఆకామరణం చెందిన కవి వే.న.రెడ్డి చేతరావరం కవులతో సముఖుడు, సౌజన్యపరుడు. స్నేహపూరుడు. నామ బాగా నన్నిపాతుడు. ఆతని పూర్తి పేరు వెంకటగిరి చరసింహరెడ్డి. ప్రాన్య రామం-వే.న.రెడ్డిగానే వ్యవహరించేవాడు దానితో పొరబడిన శ్రీ చ.ప్ర-వేనరెడ్డి ఆతని యింటి పేరుగా ప్రమింది-కలెక్టివ్ ను సించారెడిగా ఆతని పేరు ప్రవహించాడు. ఈ కూర్పుకి ఎక అభిప్రాయం స్థిరపడితే అంతులి మంచి చెయ్య గురించి

పునర్విచారణ చేయడం అలవాటులేదు. వరంగల్ సాహితీమిత్రులు పేర్కొనడం జగన్మాతం గారి వంటి వారినెవరిని అడిగినా వే.న.రెడ్డి పూర్తి బోగట్టా అందించేవారే.

శ్రీశ్రీ వ్యక్తిపూర్తి తదనంతరం వర్ణనకులలో జరిగిన సాహిత్య కల్లోలానికి ప్రళయ కారణం- కీర్తిశేషుడైన నాగరాజువాసుని వివరితద్వేషంతో శ్రీశ్రీ సిందించడమే. ఆ సిందింపు వ్యతిరేకంగానే అరుద్రాదులు రంగ ప్రవేశం చేయవలసి వచ్చింది. ఆ పాద కారణాన్ని శాశ్వతీకరించ వలసిన అవసరంలేదు కాని యీ గ్రంథంలో వివక్షకార హతంగా పొందుపరిచాడు కూర్చురి. శ్రీచ.ప్ర కు శ్రీశ్రీ పట్లగల దీక్షి శ్రద్ధంకు తోహదం లిచ్చించవలసిందే. ఏదో ఒక మానసిక బలహీనతలో బలశక్తిం కోల్పోయి శ్రీశ్రీ విదూషకత్వంతో యిచ్చిన జవాబులన్నింటినీ శాశ్వత సత్యాలుగా భ్రమించి బ్రిహత్ గంధాన్ని ప్రచురించడమే వివేక భ్రష్టం. ఏమాషక చమత్కారాను సాహిత్య సూర్యసర్వ మూత్రాంతా భావించడంలోనే శ్రీచ.ప్ర ప్రజ్ఞా లోపం దోషం ముప్తయాయి.

ఆధునిక అభ్యుదయ కవిలాయుగ ప్రవక్త స్థానంలో నిలచిన శ్రీశ్రీ-సరస్వత్త చిత్రా- విదూషకత్వపు చెంపరమెంటుతోనే గడిపేశాడు. అదే రోరణితో యీ గ్రంథంలోని అధిక సంఖ్యాక ప్రశ్నల జవాబులు రూపొందాయి. పునర్ముద్రా కొల్లలు. ఇదంతా శాశ్వత సాహిత్యంగా ప్రమిళితం లోనే సంపాదకుని నిజ్జర బంధులకుంది. ఉదాహరణలుగా ఈ క్రింది జవాబులు పరిశీలించవలసివుంది రైళ్ళు చప్పిపోవడానికి కారణం ఏమిటి-అన్ని రైళ్ళు కౌన్ గెన్ వారి గుండెల్లో పరిగెత్తుతున్నాయి కాబట్టి (2) రచయిత బాధ్యత ఏ రంగంలో-

అనే శ్లోకంలో కాళిదాసుకీ-భోజనాజాకీ
జరిగిన సంభాషణగా ఎవరో భ్రష్టకవి కల్పించాడు.
భోజనాజనేవాడికే చారిత్రికాధారం లేదు. ఇందులో
సాగ సేమిటంటే ఒకే శార్దూల విడిచిదిశ శ్లోకంలో
ప్రతిపాదంలోనూ ప్రక్షాళనలు వెంటనే
వస్తాయి. ఈ చాటువును శ్రీశ్రీ ప్రస్తుతిస్తూ
—'ఈ సంభాషణ Master Piece In the
world Conversatcon' అనేడంలోనే అక్షర
సీ రి యన్ నె స్సు. దో ర జి ద్యో త కం
అవుతున్నాయి.

అభ్యుదయ కవితాచక్రవర్తి శ్రీశ్రీ పదావ
కుష్ఠా మిలదమే అన్నింటా గొప్ప దుర
దృష్టం : నిస్సందేహంగా శ్రీశ్రీ మహాప్రతిభాశాలి.
శిక్షణాయుక్తంగా అలా జీవించి గడిచివుంటే ఎంత
ఉత్తమ సాహిత్యసాహచరం సృజించబడివుండేదో!
ఎందుకు విశ్వనాథ సత్యనారాయణ లెదురైనా
అన్నింటా కుప్పన ఎగిరిపోయేవారే : ఆ
అదృష్టం ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యానికి కలగక
పోవడం వల్లనే శ్రీశ్రీ భవ్యయోగిగా మారి
పోయాడు : కావ్యగర్భై కృశించిపోయాడు : ఇది
పూరించరాని రోటు :

కాకతీ కేంద్రన్
పితాపురం-533450

సమస్యలకు అద్దం పట్టిన గురి చూసి పాడే పాట

మదిరె సిద్ధన్న

ఈ మధ్య కాలంలో ఆధునిక సాహిత్యం
ఎక్కువగా ప్రజాదరణ పొందుతుంది. సాహిత్య
చరిత్రకారులు మన సాహిత్యాన్ని ప్రాచీన యుగ
మని, శివకవి యుగమని ప్రబంధ యుగమని,
ఆధునిక యుగమని విభజించి పేర్లు పెట్టాడు.
ఆధునిక యుగంలో విభిన్న రీతుల్లో కవిత్వ
రూపాలు ప్రారంభమైనాయి. ఆ పరంపరలో దిగం
జర కవిత్వం వచ్చిన విషయం మన కందరికి
తెలిసినదే.

సమకాలీన సాహిత్యాన్ని పరిశీలిస్తే అభ్యు
దయ రచనలే ఎక్కువగా జరుగుతున్నాయి. జీవ
ితంలో ఎదురయ్యే సమస్యలకు ప్రతిస్పందించిన
కవులు తమ రావాంను రచనల ద్వారా వ్యక్త
పరుస్తూ హాస్యోర్ మాధుర్యం కోసం అన్వేషించ
జేస్తున్నారు. వాటి ప్రవచించిన కవిత్వా సంపుటా
ల్లోనూ, వెలువడుతున్న ఓన, వార్త, మాసపత్రిక
ల్లోనూ సమస్యల స్వరూపం కనిపిస్తుంది. ఈ కవిత్వాన్ని
శ్రీపురుషులందరూ రాస్తూన్నాడు. అభ్యుదయమే
ఆశయంగా సాగుతోంది

ఆ విధంగానే ఈ మధ్యకాలంలో శ్రీ వాద
కవిత్వం వివిధరూపాలున్నది. శ్రీ వాదకవిత్వం
శ్రీలు మాత్రమే నిర్వహిస్తున్నారు. వారి సమస్యల

గురించి వారే రాయడం వలన కవిత్వానికి ఆసేరు పెట్టి ఉంటారు. ఈ విధమైన కవిత్వాన్ని శ్రీకవులు ఓర్గా (పీఠలితకవిత) పిలిచిరి. జయప్రభ, ముంటసాల నిర్మల వాటికి ఈ పదాన్ని పొందేలిత (పి. లక్ష్మి) వసుంధర కన్నా దివాన్, కొండెప్పాడి నిర్మల మొదలైనవారు అందిస్తున్నారు. పింగిలిక కవయిత్రులు కూడా తమ వంతు కర్తవ్యం ఈ శ్రీవాద కవిత్వాన్ని ప్రచురిస్తూ చురచుకొని వస్తున్నారు.

ఈ కవయిత్రులంతా వలసి 'గురిమాని పాడే పాట' అనే కవితా సంకలనాన్ని వెలువరించారు. పిరి కవితలతో వచ్చి మొదట సంకలనం బహుశా ఇదే నేమో! 'శ్రీ వాద వికలు' (గురిమాని పాడే పాట) అనిపేరు పెట్టడంలో ఆ సంకలనానిషన్న ద్వేయం నెరవేరిపోయింది ఈ వ్యాసం ఆ సంకలనంలోని విషయానుశీలన కోసమే ఉద్దేశించబడింది.

శ్రీ వాదవికలులో శ్రీకవుల సమస్యలను వివిధ కోణాల్లోంచి పీక్షించి చదివించే ఉద్దేశంగా ఉన్నాయి. 'గృహలక్ష్మి' కవితలో ఓర్గాకు శ్రీ ఎంతటి శ్రమకోప్పి సంసారాన్ని ఈదుకున్నప్పటికీ లోకంలో ఆమె తన ఉనికికి కావాల్సిన పోతుందని చక్కగా వివరించారు. శ్రీ యన్యనంలోకి అడుగు పెట్టగానే కలిగే భావాన్ని వర్ణిస్తూ.

"కలల అంల తుంపరలు
హృదయపు వెనుకపై. చుట్టూనుంటూనే ఉంటాయి
లోకటి బంతికి, పచ్చటి చంద్రవపుననే ఉంటాయి...." అంటారు.

శ్రీ సహజ మనస్తత్వాన్ని తెలిపారు. ఆనంత సృష్టికి మూలం శ్రీ. సృష్టిని సృష్టిస్తున్నప్పటి సంఘటన వర్ణిస్తూ...

'కలుగువ్వం పీఠిబట్టు
కరిమకంలో పునీతమభూ
జీవితం ఎండకో ఎవ్వరూ
కాదు అప్పుడే జేస్తుంటుంది....'
అంటూ చూపించారు

ఇందులో కచ్చన కంటే వాస్తవికత ఎక్కువగా ఉన్నట్లు మనకు తెలుస్తుంది. కొండెప్పాడి నిర్మలగారు మాట్లాడుతూ 'మాదుభావాన్ని తెలుపుతూ తల్లికి అది తపన లాంటింటారు.

"అమ్మతనం కోసం
తల్లిప్రియంగా తపస్సు చేసినప్పుడు
ప్రేమంటే నలుసా...తెలుసా? అనే చిక్కు
ప్రశ్న" అ

బహువచనాన్ని వినిపిస్తుంది. ప్రేమకు ప్రత్యుత్తరం పోతుంది హాస్యతనం. కావాలని ఆమెపద్ధతవన, అమ్మ అదే (ప్రసవించే వరకు) బ్రతుకుతుందో లేదోనన్న అనుమానం అయినా ఆమె ప్రేమను కంటుంది. అందుకే ప్రేమంటే ఏమిటో విశిష్ట వరంగా వ్రాసి చుకున్నారు.

మాపుడు' వికలలో జన్మప్రవగారు చెప్పింది నిజానికి వారి వాస్తవమైందే అనిపిస్తుంది. శ్రీ ఇల్లు విడిచి నాటినుండి సంఘంలో నిదురయ్యే మాపుడు సహస్య చిత్రించిన కవయిత్రి. ప్రతి శ్రీ ముఖంగా యన్యనంలో ఉండి ఉద్యోగం చేస్తున్న శ్రీలకు ఎదురయ్యే సమస్యలను ప్రధానంగా పత్రి చూపించడానికి ఈ కల్పన. మాపులకు భయమేసినప్పుడు శ్రీలు పొందే కావాల్సి ఇట్లా వర్ణించారు...

'ఒక్కొక్కసారి భయమేనీ, సుమార ఆకాశంలోకి.

కూశ్మంధోః. మామమై పోవాలిపిస్తుంది' అని అంటారు.

నేటి సమాజంలో సంబంధాన్ని సంఘటనల్ని పరిశీలించినట్లయితే త్రీ ఆత్మహత్యలకు మూలకారణాలేమిటో తెల్పవస్తుంది. అందుకే వర్తమాన సమాజానికి అద్దం వద్దన కవిత ఈ చూపులు.

ఐతే చూపులను ఎలా ఎదుర్కోవాలో కూడా కూడా రచయితగా బోధించారు. తమ వైపు చూసి దాహపు చూపులకు విరుగుడుగా చూపుల చూపులను ప్రయోగించాలన్నారు. ముక్కలాంటి తీక్షణతని, కళ్ళకి నేర్పటం మొరలెట్టాను...' అనడంలో ఆ ఆర్థం స్పష్టమవుతుంది.

'స్వర్ణరూపాన్ని అంపిస్తూ' జయవల్లభ కృష్ణ కళ్యాణంలో మోగిన నాదంలా ఉంటుంది.' అని అన్నారు. స్వర్ణ గురించి చాలా మంది కవులు కవివరల్లో వర్ణించారుగాని స్వర్ణకు నాన్నాన్ని సూక్ష్మించి చెప్పడం ఇదే ప్రథమం. ఒక కొత్త ఉపమానాన్ని ఉపయోగించడం వల్ల కవిత్వం విగువు దొరికింది. ప్రేమపైకే ఆధారపడి ఉన్నప్పటికీ ఈ కవిత వాస్తవానికే దగ్గరగా ఉంది.

'అయినా ఎందుకోవారి. నీ స్వర్ణ దీపించే నేను నా స్వర్ణతో చలించే నీవు, ఎప్పుడూ మారంగానే ఉంటాము.

పృథ్వి ఆకాశాలమై' స్వర్ణచారికి

అంటూ ముగిస్తుంది. స్వేచ్ఛావివక్షతో కోరుకున్నది స్వేచ్ఛలేక పోయిందేమో అన్న అనుమానం కవిత్వంలో కలిగే అవకాశం కూడా లేచిపోయింది.

మంచసారి నిర్మలగారి "జులైబందీ" మనస్సి అంతరంగానూ, ఆ మనస్సికున్న కోరికల్నినూ, ఉహలోకాల్ని వర్ణించడానికి ఉద్దేశించబడింది. ప్రతి మనస్సి ఆదైనా, మరైనా ఎన్నో ఊహలు, కోరికలు ఉంటాయి. ఐతే అవి ఎప్పుడు తారుమారవుతూనే ఉంటాయని, ఒక వేళ తీరినా అవి నామ మాత్రమే అని చెప్పతూ. వాటి స్థాయి బాటాన్ని ఈ విధంగా వివరించారు.

"క్షణం క్రితం గర్వవద్ద హృదయం గాయమై పగులుతుంది, మాదుర్మ మాణిక్యమై భాసించింది మట్టి ముద్దయి మిగులుతుంది."

విమలగారి 'వందల్లా' కవితలో వందంటే వర్ణన మాత్రం చక్కగా ఉంది. అయితే మధ్యలో 'ఒకసారి' చక్కతల శబ్దం నిండి శృంగారంలా... అంటూ ఉపమానం ప్రయోగించారు. ఆ ప్రయోగం చదువులో మచ్చలా మిగిలి ఆ కవితకే వెళ్ళేస్తూ స్పష్టమైంది. వందంటే స్థితిగతుల్లో వచ్చిన మార్పులను గురించి వివరించాడు.

నిర్మలగారి 'జీబర్ రూమ్' కవితలో 'రైలు పట్టా మీద నాకేం విస్తరించిన బాధ 'ను' ముల్లుడు గుచ్చి నిప్పుతో కలుపున్న చేప ను ప్రతీకలుగా నిలిపింది పాడిబండ్ల రజనీగారి 'అబార్వన్ ఫ్లేడ్ మెండ్' కవితలో పాటించి 'పోవడానికున్నట్టు: మనసొకపోవడానికి- మ'త్రలుంటే ఎంత బావుండు' అంటూ చూసిన అశోచల్ని రేపుతుంది.

ఇవలెంక రాజేంద్రుడిదిగా 'ద్వైతం' కవిత లో గుండెకోత గురించి చెప్పతూ '...తాని ఎంత నోస్తా ప్రదమ భక్తవు పాలుతాపేప్పుడు ఆత్మయినీ కాటలో పుచ్చుకుని అయిందన రామయ్యకే' అన్నారు. రాజులపల్లి సునీతగారి 'అమ్మ

అలిగింది'లో ప్రవేశించి కనిపిస్తుంది. పిల్ల అలిగితే అమ్మ బుజ్జగిస్తుంది. మరి ఆ అమ్మ అలిగితే అనే విషయాన్ని గురించి ప్రశ్నిస్తూ "అమ్మ అలిగింది అమ్మను చాలించడానికిప్పుడు, అమ్మకు 'అమ్మ' లేదు అన్నారు.

ఈ భావన మాతృత్వ స్వర్గ నెక్కాదో రాకుతుంది.

"పేగు చిండుకు పుట్టితే బాబ్బు, పేమునికి రాల్చినందుకు ఎదిగిన బిడ్డం చుట్టూ ఏకాకి అయినందుకు..

అని చదువు తుంటే, చదువుతున్నంత సేపు పాత కుడి చునన్ను ద్రవించుకపోయి, ఆ ద్రవం కడుగుండా బయటికి రప్పించగల చేప ఆ కవిత్వం.

ఒకసారి మెహందీలో జరిగిన ఒక సంఘటనకు ప్రభావితమై ఓట్లగారు "మెహందీశ్రీల విజ్ఞప్తి" కవిత్వం రాశారు. ఒక నిర్భాగ్యపుత్రీ పొట్ట కూటి కోసం ఎంతటి తుర్కర జీవితాన్నైనా భరిస్తూ పోయే సందర్భాన్ని దీనిలో తెలియ జేశారు. మెహందీశ్రీ ఇంట్లో విడుతు విషం తిని చనిపోతే బోలీసులు ఆ ప్రాంతంలోని శ్రీలను నానా హింసలు పెట్టారట. దీనికి అడ్డంపట్టినదే ఈ కవిత్వం. అంతేగాదు, ఈ కవిత చివర్లో దేశంలో దావదానికి ఎన్నో ప్రతీకారంగా ముదగ్గరే వచ్చి ఎంచుచు చస్తారనే ఆశీర్వాదం వెల్లడించిన మెహందీశ్రీల భావాలను...

"దావదానికి మా దగ్గరకు రాకండి.

బ్రతక దానికి నానాదాపులు తన్నున వాళ్ళం.

అన్న వాక్యాలు నిజంగా ఆ కవిత్వం ప్రాణప్రదమైనటువంటివి.

"వకత్రీ ఒక స్త్రీల కావా" కీర్తిలో ఎంత ఆస్తి వ్యవహారాన్ని వదిలి

వర్గపు వ్యవహారం చేయించి చమత్కరిస్తుంది. భారతదేశంలో ఉండే చరిత్ర సాహిత్య చరణ నిత్య జీవితంలో ఎవరయ్యే సమర్థులను ఇంకాలో వివరించడమే కాక, శ్రీ చరిత్ర నిత్య జీవితంలో ఎలా పోయే వదిలించుకుంటుందో కూడా తెలియజేస్తుంది. అమెరికన్ చతురాంశులు, పేదరాలు కావచ్చు ఎవరైనప్పటికీ ఎవరి సమస్యలు వా.వి అని చెప్పడం దీనిలో అంతరార్థంగా కనిపిస్తాయి.

"పొద్దున్నూనం పనిచేస్తే, వచ్చిన అడకూలి

పిల్లల కింత గజె చా పోద్దామూదే, తాగిన మొగడి నన్ను అను అగని బిడ్డం ఏడుపును, భరించలేక నన్ను బిడ్డంకి విషం పెట్టిన, పిల్ల మాతృ దేవతని'

అంటూ కవయిత్రి, నేటికీ ప్రతి రూపంగా మారి చెప్పున్న సన్నివేశం.

వసంత కన్నాదిరాక్ 'సిరీక్షణ'లో సిరీక్షణకు నిర్దేశించబడే అస్త్రాలని ఆర్థం తెలుసుకుంటూ, ఇది వాస్తవమైనప్పటికీ మనలో ఏమో తెలియని అనుభూతుల్ని రచయితలుంటుంది. కవితా సంకలనంలో దీనికి ప్రత్యేకతను ఆ పొడింపవచ్చు.

'నీ కవితల్లోని వాస్తవికత, నా జీవిత సత్యాన్ని ఎన్నడైనా చూడ గల్గుతుంటే, అనే సంక్రంతో సిరీక్షణ..."

అంటూ సిరీక్షణ సాగించిన కవయిత్రిగారు,

“నా నిరీక్షణ నిన్నెక్కడ కుంగిస్తుందో ననే
 భయంతో
 నిరీక్షిస్తున్నా ననే విషయం తెలియకుండా
 నిరీక్షించాను...”

అంటూ ముగిస్తుంది. సుదీర్ఘ నిరీక్షణను
 చదువుతున్నంతసేపూ మనసు అనూహ్యమైన
 నిరీక్షణలో తేలిపోతుంది.

‘సిగ్గసిగ్గ’ కవితలో పాఠ్యశాల గుర్తు
 యొక్క డి. పరిస్థితి తెలియ చేశారు. లోకంలో
 అడ్డమైన ఎరువులు మోసే గాడిదయితే, విశ్వాసా
 నిక మారు పేరు కుక్క. అయితే శ్రీ అన్నింటినీ
 మించి పోయిందని. తల్లిగా, ఇల్లాలుగా అమ్మ ఎక్కో
 జువు భావించి. మోస్తూ ఎంతో విశ్వాసంగా
 సుసార సాగరాన్ని తుడుతుందని తెలియచేస్తూ...

“ రోడ్డు మీద గాడిద నడిగినా, అంతసహనం
 నా తెక్కడి దండి...”

సిగ్గుపడింది కుక్కనడిగినా, కుక్కనేగాని
 మరీ
 అంత విశ్వాసంతో పడి ఉండలే నంది.”

అని వర్ణిస్తూ చదివే పాఠకుడిని తీవ్రంగా
 స్పందింపజేసారు కవియర్లు.

అయితే కవియర్లు లండన్ లో వారి వారి
 రచనల ద్వారా ఈ విశ్వాసం సంకలనాన్ని తీర్చి
 దిద్దారు. ఒక్కొక్క కవితలో ఒక్కొక్క కవ
 యిత్రుని మనసు స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది. తెప్ప
 విషయాన్ని తనలో ఇముడ్చుకొని తెప్ప
 వద్దడిలో ఆత్మాశ్రయ పడ్డచి అననసంఘ
 వాళ్ళు కొంచెంలే చే, ఒకటంగా విషయాన్ని
 తెలియకరి. పూర్వం వద్దకి అననసంఘ
 వారు కొంచెం. సమానంలో జరుగుతున్న అవి

సిగ్గు, అక్రమాల్ని, తుప్పుమెరుగువంటి రాజ
 కీయాల్ని ఎండగట్టి పాఠకుడి ముందుకు తెచ్చేవ్వడు
 మొదటి రచనా పద్ధతినే అక్రమస్తారు. చదివే
 పాఠకుడు తీవ్రంగా స్పందించే గుణాన్ని కలిగి
 ఉంటుంది. కవితను చదివే పాఠకుడు
 అనాలోచితంగా దానిలో లీనమై పోతాడు.

జయప్రకాశి ‘పైబను తగలెయ్యాలి’,
 ‘సర్వానురాగాన్ని అపవీత్రా’ కవితలు, మం
 వరపు ప్రామవతిగా ‘సర్వ పరిష్కారం’ కవిత,
 పాటిబండ్ల రంజనిగారి ‘అవార్డ్స్ ఫ్రేడ్ మెండ్’
 కవిత, పాఠ్యశాల గుర్తు ‘సిగ్గు సిగ్గు’ వంటి కవితలు
 పాఠకుల్ని తీవ్రంగా స్పందింపజేసే ఆలోచనల్ని
 రగిలిస్తాయి.

మిగిలిన కవితలలో సావరణ స్పందనల
 విషయం ఏమీ కనిపించవు. కాని కవితలన్ని
 చదివిన పాఠకుడికి అనివార్యంగా చదివార
 మార్గాన్ని అన్వేషించగల సేవభం దొరుకుతుంది.

ఇలా ఈ శ్రీ వాదకవితలు గల ‘గురిమాసి
 పాడే పాట’ సంకలనంలోని అన్ని కవితలు
 భిన్నమైన దృక్పథాలను సంతరించుకున్నాయి.
 ఎన్ని సాంసాత్మకమైన వాదాంశ గూర్చున్నప్పటికీ
 శ్రీకున్న నిశ్చయాయతను, ఓర్పును, ప్రేమను,
 శ్రుతి భరిస్తూ ఎలా తమ మనుగడ సాధిస్తున్నారో
 కవియర్లు పలు విధాలుగా తెలియ చేశారు.

ఈ సంకలనంలోని ప్రతి కవితా అమూల్య
 మైనదే. ఇందులోని అన్ని కవితల గురించి
 సంపూర్ణంగా వెన్నెలకే పోయినప్పటికీ, కొంత
 భాగమైనా చర్చించే అవకాశం కలిగినందుకు
 తృప్తిగా ఉంది.

హస్తల్-ఎ/3,

ఉస్మానియా క్యాంపస్

హైదరాబాద్-500007.

కడలికల్లో దాగిన మూగవేదనను వసిగజ్జిన
సి.నా.రె.

'నూడి పోట్లని గుండె సాచీ బాధలకు
చావ్కలు వాసి
ఎంతకీ రిని మోసెనో ఇంత మెత్తని చూలిక'

అంటూ మొక్క చుండి త్రుంచిన పుష్పాలు
నూడిపోట్ల గుండె చూలిగా మారి, దేవుని
గుడిలోనో, నాయకుని మెకలోనో నిండి కీర్తిని
మోస్తాయని ఆనందంలో ఆశని ప్రతిభా ద్యుమధి.
తమకున్నది ప్రకాశిస్తుంది. భావం అచనిలా
వికసిస్తుంది.

లోకం ఒక విషవలయం. స్వార్థం నిండిన
మనుషుల్లో చాతుక్యం కరవయింది. సానుభూతి
మరుగయింది సహాయ గుణం అంతరించింది.
మోసం దగా చుట కుతంత్రం నిండిపోయింది.
ఎవరి స్వార్థం వాళ్ళ చూసుకొంటున్నారు. తమ
వసులవగానే ఎవరికి చాలో అన్నట్లు ఏరు దాటి
తెప్పను తగలేస్తున్నారు ఆ విషయాన్ని సి.నా.రె
ఇలా అంటాడు.

'ఏరు దాటితే ఎవరుతారె ఏమి లోకం
ఓ సి.నా.రె. !
ఎంత నటన భరించెనో ఇంత పచ్చని జీవిత'

కళావకారాధ మిదం శరీరం అన్నారు.
పెద్దలు. అదే జావం స్ఫురింపనట్టగా నారాయణ
రెడ్డిగారు ఇలా అంటారు.

'పరుల కోసం పాటుపడని నరుని బ్రతుకు
దేనికని
మూగ నేలకు నీరందివ్వని వాగు పరుగు
దేనికని

అన్న వల్లెకెతో ప్రారంభించి

'ఆదర్శాలకు నోళ్ళు చాలవు ఆశయాలకు
పైళ్ళు చాలవు' అంటూ సంహస్తి అదిశేపిస్తాడు.
ఆదర్శాల వల్లించే నోళ్ళను, ఆశయాలను
పైళ్ళవరకే పరిమితం చేసే మనుషులను
వ్యంగ్యంగా చెమర్చిస్తాడు.

హృదయానికి కల్లలు లేవు కన
రాజా ఎల్లలు లేవు అంటాడు. అవునుమరి
రసరాజ్యానికే ఎల్లలు ఎక్కడుంటాయి. రస వివా
శువులకు ఆయుష్షు నూలేళ్ళు చాలదు. సృష్టిలోనే
సౌందర్యాన్ని, సౌందర్యంలో మామర్యాన్ని, మామ
ర్యంలో రసానభూతిని సహృదయుడు ఆచుభ
విస్తుంటాడు. సహృదయుడైన కవికి శింకూడా
లిప్తునుందరే కదా! పుష్కరి మామర్యాన్ని గోచరి
తుమొదకు తెలుసు మామరీ మహిమ. అలాగే రస
పాన వ్యసనానికి బానిసైన కవికి తెలుసు రస
జగతికి ఎల్లలు లేవన్న సంగతి.

"పెరిసే ప్రవాహ కిరణంలా చిరిసే వసంత
కుసుమంలా
పెరిగే సి. వా.రె. బ్రతుకులో దొరికింది
అమ్మపాపపు.

అంటాడు సి.నా.రె. చీకటిలో వున్న గర్భస్థ శిశువును,
ఈ లోకంలోకి వదలి వెలుగును చూపించే తల్లి
వృథాత కిరణంగాక మరేమోతుంది: ఉంగా ఉంగా
ఉంగా అంటూ ఉగ్గపాలు పోసి శిశువును పెంచి
పెద్ద చేసే త్యాగమయి, అనురాగమయి అయిన
అమ్మను వసంత కుసుమం అని సి.నా.రె.
సంజోధించడంలో అతియోక్తి లేదు. వసంత
కుసుమం సంజోషానికే సంతేతం.

'రాదంలో మౌన పాతంలా వ్యవలలో
జ్ఞానపీఠంలా
నా బాంధ్యంతా తానే నడిపింది అమ్మ
చూపు.

పై చరణాల్లో అమ్మ చూపుకు ఎంత శక్తి ఉందో తెలియజేశారు. సి.నా.రె. ఇక్కడ సి.నా. రే కు తన తల్లిపై నున్న ప్రేమను చూస్తే 'తల్లి పైకి ఎక్కువ ప్రేమ ఉన్నవాడు తన జీవిత కాలంలో విషయ సౌదాసను అధిష్టిస్తాడన్న ప్రాయోగ్ మాట ఆక్షరాలా నిజమనిపిస్తుంది.

సుఖం వెనకాలే కష్టం ఉంటుందని, కీర్తి వెనకాలే కష్టమి ఉంటుందని, శుభం వెనకాలే అవేదన ఉంటుందన్న నగ్నసత్యాన్ని సి.నా.రె. గారు ఈ క్రింది గజల్లో స్ఫురింపజేశారు.

"గులాబీ ఫుల్లు చూడగానే బరేగా మురిసి పో
బోతు
కరచదవి ముక్కు ఎన్నెన్నో: చురచి పోబోతు.
చు:సా,

ఇలా అల్పాక్షరాలలో శిశుల్పాన్ని ధ్వనిం పజేస్తాడు. ఒక ఉర్దూవి అష్టాక్షు: ఒక పక్షి మొదట గుడిసె పైకి ఎగరతూ, చివరలో తృప్తి చెందక చెట్టుపైకి అటు అర్వాత అకాశంలోకి అలా గగనామలైపు ఎగిరి పోతుంది. అలాగే ఆశావాది కూడ తన గిహ్యం చెరే వరకు వయసం ఆరడు. అదే సూక్తిని సి. నా.రె.

"నల్కీ: ముడసేటి వేళ్ళను సారించుకొని
అల్లన ఎదుగు తున్నావా ద్రవుల్ల కమలమా"
అంటాడు.

"బుకల గుంటలో కలువ పూలు పోసించడం నిజం కాదా: ఇక్కడ వ్యర్థుల్ల కుసుమం పగ్గరికి సంకేతం.

గుండెలో అసుక్కుణం కలన కుహనులు చెలరేగుతున్నా పై: నవ్వుతూ కనిపిస్తారు కొందరు: వాళ్ళు భీరోదార్తరు. పాళ్ళను గూర్చి సి.నా.రె.

"కల కల చీకటును, కళ్ళలో మంచుకొని కలకల నవ్వుతున్నావా ప్రపన్న పదనామా"

అంటాడు. శోకం ఓ వరం అంటాడు కృష్ణ శాస్త్రి. శోకం నుండే "మానిషాడ" అన్న శ్లోకం చాలీకి నోబెలుంటి ప్రజ్ఞ అధికాభ్యానికి అంకు రార్పణ చేసింది: బాధలో నిలవునా కరిగి పోయే వాడు పాపాణం కాలేడు వాడొక నిత్యనవనీతం సదా కరిగే మంచుపత్యంతం. వాని కుహర శీతం నయనాలో జాలువారేసే దుఖాపు సరిల వాష్పాలు కావు. అవి అనంద మాదాశ్రితలు నిండిన వుప్పాలు. అదే విషయన్ని

"మండిన ఈ సి.నా.రె. గుండెను అందించుకొని మంచై కరుగుతున్నావా: మనోజ్ఞ కవనమా"

అంటూ ఒక కమ్మని కాష్కార్యానానికి పదుణ రసం ఎంత్రా అననరం అన్న సత్యాన్ని తెలియజేస్తాడు. సి.నా.రె.

పిరికి బాడికి ప్రేమించి హక్కులేదని, ప్రేమకు రెంపే ముగించని గుండె దడకలవాడు చెలి అంచ నాశించడం పడగని నిండు పున్నమి లాంటి పరిపూర్ణపు ప్రేమ వంశవెన్నెల పేడ పవే ఆర్థంలో అతని తివాద....

"గడ వుప్పునా ప్రేమంటే పడమరదా
ప్రేమేరా నిన్ను ఓడిచ్చే వెన్నెల పేడ"

అంటూ అనురాగ మాధుర్యాన్ని విదగ్ధులైనా మ:గురు మనలై ముక్తిలో మనిలై మనలే నేననం విజంగా మడుపుల్లెలా పరిమళిస్తుందని హృదయం లేసే మోహం గాలిపండుతో సమానమని

ఈ కాలానికి రూపరచనలో ఎంతో ఆదర్శం
తృప్తికరమైన సౌందర్యం ఉంటుంది. ఆ ఆదర్శం
సౌందర్యం ఎంతో అద్భుతమైనది ఉంటుంది.
ఆ లయ వయ్యారపు సౌందర్యం హృదయంలో
ఉంటుంది.

వయ్యారం భారతీయ రూపరచనలో అద్భుతం.
ప్రత్యేకమైన దేవతామూర్తుల రూపరచనలో
ఈ రూపలయ వయ్యారం బాగా కనబడుతుంది
ఉన్నది. దానికి రూపాన్ని మంచిన తీరులోని
భంగిమలో వయ్యారం అస్పష్టమైన కలిగి
ఉంటుంది. అది నాట్యంలోని రూప అవగాహనమీద
అత్యధికంగా ఆధారపడి ఉంటుంది.

వాఙ్మయంలోని భంగిమ, త్రిచంగి, అతి
భంగిమ భంగిమలోని సౌందర్యరత్నం, హస్తాం,
వృత్తాంతాల సౌందర్యరత్నం. శిల్పకళలోని
మూర్తి రక్షణలో ఉంది. ప్రతి ఈ సుందర
భంగిమల సౌందర్యానికి భూమికగా కరణాలు
ఉంటాయి. ఈ వివిధ కరణములు భంగిమల
లోని సౌందర్యాన్ని అది నిలబడటానికి
ఆధారంగా ఉంటాయి. వివిధ కరణములు వివిధ
వయ్యారాలకు మూలంగా కూడా ఉంటాయి. అందు
కనే భంగిమలోని అందచందాలను, కరణాలూ,
కరణరత్న స్థానాలూ స్పష్టమైనవి. కనుక
ఈ వాఙ్మయ అవగాహన సుందర వచ్చిన మూర్తి
సౌందర్య స్పష్టమైనంతా సాంప్రదాయ శిల్పకళా
లక్షణాలలో కనబడి ఉన్నది.

సృష్టిం గతీలయ్యేది కాబట్టి ఆహార్యం ఈ
గతీల భంగిమలోని అందాన్ని వ్యక్తం
చేయటానికి అంతా అర్హమైనది. కానీ శిల్పకళలోని
భంగిమ స్థిర శీలంగా ఉంటుంది. కానీ
ఈ స్థిరమైన భంగిమలోని సౌందర్యం
వ్యక్తమవటానికి వస్త్రాలూ ఆభరణాలూ భంగిమ
దేహసౌందర్యాన్ని మరుగు పరిచేవిగా కాకుండా

ఉండాలి. ఇలాంటి కబ్బరిమలు ఎన్నో రూపాలలో
సమాహరణం శిల్పకళలో ఉంటాయి.
వాఙ్మయంలోని అధికమైన శిల్పకళలోని మూర్తి
రచన ఎంతో రమణీయంగా కనబడుతుంది
అందుకొంది.

అలాంటి శిల్పకళాఖండాలు ప్రపంచంలోని
ప్రతి దేశాలయం మీద. ప్రతి దేశాలయం లోపలా
ఆయా పురాణాలు కలిగిసాం రూపంలో రూప
కల్పన చేయబడి ఉంటాయి. మూర్తియమ్మల్లోనూ,
ఎన్నో శిల్పకళా సమాహరణ శిల్పాలు సమా
హరంగా ఉంటాయి. అవన్నీ శిల్ప కల్పనలో
ఎన్నో మూర్తులతో ఎన్నో సాంఘికతో
వయ్యారంగా ఉంటూ ఆ వయ్యారం తెగి
పోకుండా మనలను రమ్మంగా నడుపుతున్నాయి
ఉంటాయి. అందులో ప్రతీమూర్తి సుందర భావ
భంగిమ విశ్వాసాన్ని కలిగి ఎంతో అలంకార
ప్రాయంగా ఉంటుంది. అలాంటి శిల్ప కావ్య
ఖండికలను ఎన్నిటితో దర్శిస్తాం. ఒక్క దేహ
లయంలో ఆ దళతో మనకు ఓ నాట్యరచనను
దర్శిస్తున్న అనుభూతి కలుగుతుంది. స్థిరమైన శిల్ప
కళా జగత్తును ఓ దానిని పొందుతున్నాము.

ఇలా శిల్పకళలో ఓ సంఘటనను తీసుకొని
నిర్మించే కుడ్యశిల్పాలలోని లయమయ మూర్తులను
చూస్తుంటే. రూపాల స్వచ్ఛందకపోయినా,
మన గమనంలో ఆని ఆ సంఘటనను కర్పించినట్లు
ఆ విషయాన్ని అభినయించినట్లు ఉంటుంది. ఆ
కుడ్యశిల్పాలు చాలా సుదీర్ఘంగా వివిధ సంఘటనల
రూప ఫలకాలుగా ఉంటూ రసభావతృప్తికరమైన లయ
మయ మూర్తు వేదికలుగా ఉంటాయి. పైగా అవి
ఒక ప్రక్కనుంచి అంకాన్ని ప్రారంభించి మరో
ప్రక్కతో ముగిసినట్లు మంచబడి ఉంటాయి. ఈ
శిల్ప కళారక్షణం వాఙ్మయంలోని రంగవర్ణమూ

రంగ నిష్క్రమణములా ఉంటుంది. దీనివలన, శిల్పకళను చూస్తూ సాగిపోతున్న ప్రేక్షకుడు నాట్య కళలోని రంగప్రవేశ రంగ నిష్క్రమణ అను భూతులను కూడా పొందుతుంటాడు. కళాక్షేత్రంలో ఇలా ఎన్నో సమాహ మూర్తులతో మలచబడిన ఖండికలు రూపకావ్యాలూ ఒక దాని ప్రక్కన మరొకటి ఉంటాయి. వాటినిన్నింటినీ ప్రేక్షకుడు చూస్తూ పోతున్నప్పుడు, ఒక సమాహ రూప శిల్పాన్ని అన్వేషించి, ప్రక్కదానికి అతని దృష్టి మళ్లూని పోయినప్పుడు; మొదటి సమాహ రూప రచన; నాట్యంలోని లేక నాటకంలోని ఓ అంశానికి తెరవడి చురో అంశానికి తెరతీయబడినట్లు ఉంటుంది. అప్పుడు అతనిలో స్థితిశీలమైన శిల్పకళ నాట్యంలోని గతిశీలత అందించిన భావానుభూతిని పొందేలా చేస్తుంది.

అందుకని శిల్పకళలోని ప్రతి సమాహ శిల్పరచనా ఓ నృత్యం, నాటికలోని ఓ అంశం. ప్రతి సమాహ రూపరచనా నిరంతరం ప్రసారం చేసే గతిగతాత్మకమైన ఓ భావాలగని. ఓ పాత్రల సమాహ రచనా రంగస్థలి.

శిల్పకళలోని సమాహ రూపాల రూపరచనలో ఎన్నో సంపుటికరణ రూపాలు ఉంటాయి. వాటి అవగతం కోసం వాటిలోని భావాలను విపులంగా అన్వేషించటంకోసం; సాహిత్యంలోని ఓ చరణాన్ని పదవిభజన చేసుకొని అర్థాన్ని చెప్పుకొని భావార్థాలను తీసుకొన్నట్లు; ఈ సమాహరూపాల శిల్పాలలోని రూపాలను రూపవిభజన చేసుకొంటూ చదువుకొంటూ భావావగాహన చేసుకొంటూ పోవాలి.

అలా రూపవిభజన చేసుకొంటూ పోతున్నప్పుడు ఆ రూపవిభజనలో రూపవివరణ రూపభావం

కదులుతుంది. ఆ కిదలికలో భావస్ఫుండన ఏర్పడుతుంది. అది నాట్యకళలోని అభినయకళలోని భావ విన్యాసంలా ఉంటుంది.

ఆ విభజనలో, ఆరూప విశ్లేషణలో రూపాలు విడిచదులాయి. తిరిగి విషయ వస్తు భావసంధానంతో; విడిచడిన ఆ రూపాలు తమతమ భావాలతో అను సంధింపబడుతాయి. అప్పుడు రూప భావం పరిపూర్ణంగా వ్యక్తమౌతూ, రసాన్వంఘ్రితా ఉంటుంది మనకు.

ఈ విశ్లేషణ సంశ్లేషణ క్రియలో, సమాహ రూపాలలోని భావాలు కదులుతాయి. యథార్థానికి రూపాలు ఈ విశ్లేషణ సంశ్లేషణంలో మర మనోతెరమీద కదులుతాయి. అవి మన రసజ్ఞతలో రూపాలకు అనుషంగిక భావాలుగా ఉంటూ, సందాఠీ వ్యభిచారి భావాలకు మనలో స్థాయీభావన కలిగిస్తాయి.

కనుక

సూక్ష్మ పరిశీలనలో స్థబ్ధరూపాలైన శిల్ప రూపాలు రసజ్ఞుల రసజ్ఞతలో కదులుతాయి రస స్థాయిని పొందే మార్గంలో.

శిల్పకళలోని ప్రతిమ ఎన్నో కోణాలలో దానిచుట్టూ ప్రదక్షిణం చేస్తూ చూడవచ్చు. అప్పుడు మనం చూచిన ప్రతిమ ఎన్నో కోణాలనుంచి, ఆ ప్రతిమ ఒక్కో రమ్యమైన రూపును ప్రసాదిస్తూ ఉంటుంది. అలా ఎన్నో కోణాలలో అనంతమైన లయ అందాలతో ఆ ప్రతిమ సౌందర్యం విన్యసిస్తూ వికసిస్తున్నట్లు ఉంటుంది.

నాట్యవేదిక మీద నర్తించే నర్తక తాను ఎన్నో కోణాల లో తన సౌందర్య భంగిమలను తీర్చులలో ప్రదర్శిస్తే, శిల్పకళలోని సుందర భంగిమ గల

ప్రతిమ. పదలను చూచుటూ, త్రిప్పకొంటూ రచన
భంగిమలను ఎన్నో సుందర కోణాలను పీఠికతో
మన కంటి పాదకు రస రమ్యంగా అందస్తూ
ఉంటుంది.

ఇంతే కాదు భంగిమలు శిల్పభంగిమలు
తాను సాధారణంగా నాట్య భంగిమలే శిల్ప
భంగిమలు అని అనిపిస్తాయి. కాని శిల్పకళలోని
స్వభావతీక్యా, శిల్పకళలోని ప్రతిమలలోని
భంగిమలకు విభిన్నమౌతాయి. నాట్యము విన్యాస
మయము. అందులో నుంచి పుట్టిన భంగిమ
విన్యాస గణానికి అనుబంధమై ఉండాలి. శిల్ప
భంగిమలు స్థిరపదార్థంలో ఉండే టటువంటివి.
అవి వాస్తవ పరిధిలో నిలిచిపోయాయి. కనుక శిల్ప
కళ నాట్యకళలోని భంగిమల తర్వాత, అందులో
రూపాలయనా వయ్యాదాన్ని జీర్ణం చేసుకొని; ఆ
తర్వాన్ని తన పతిమలో శిల్పకళింపుకొంటుంది.
పైగా శిల్పపు చనికనానికి ఎన్నుకొన్న పదార్థ
వైశిష్ట్యాన్ని బట్టి కూడ భంగిమ నిర్మాణాన్ని
శిల్పం మారుకోవాలి. ఇన్ని ద్వార జంధాలలో
నుంచి పోయి నాట్య భంగిమతత్వం, శిల్ప
భంగిమ తత్వంగా మారుతుంది. అదర్శ కార్మనిక
సౌందర్య రీతిలోని శిల్పకళలో, వాస్తవ సౌందర్య
రీతిలో నిర్మాణికి, అభియములోని పోజుకళలోని
రీతిత్వం వాటిని. వాటిని వాస్తవ సంఘటనలోని
అభినయంలోకి ఎలా సుందరంగా మలుచడలా
యో, అవే శిల్పకళా పూర్తి వాస్తవ దృశ్యకంలోకి
కంపోజింగ్ పోజెన్ ను నాట్యరీతిలోనే మలుచుకొని
శిల్పనిర్మాణాన్ని ప్రారంభిస్తారు శిల్పకారుడు.
ఇక్కడ మానా నాటకరీతి పోజెన్ ను యదాతథంగా
కాకుండా శిల్ప నిర్మాణ రీతిని బట్టి మలమ
కొంటాడు. కార్మనిక సౌందర్యదృష్టికి ఎంత
జాగరూకత ఉన్నాకాదునీకాలో, వాస్తవసౌందర్య

దృష్టికి అంతే వా రూపం వాటిని. అంతే రస
ని పద్యజ్ఞ కావాలి.

వాస్తవరీతిలో శిల్పంను చేసేవారికి మోడల్స్
భూమిక. భూమిక మీద ఎన్నో సుందరమైన
లయతూలంల పోజెన్లు కంపోజ్ చేసుకొని
ఏన్నో సెన్సేషన్ ప్రాసుకొని ఎన్నో ప్రాచండిస్తారు.
అందులో చివిననుంతో ఎక్స్ ప్రెషన్స్ ను పొడుగు
తారు. శిల్పమూర్తిలో భావ వ్యక్తికరణలో
అభియను కరణలోని అభినయ అంశాన్ని
ముడుస్తారు. పిక్షన్ లో వాటి ఎలామీనీ బాగా
పాటిస్తారు.

నాట్యకళలోని అభినయ హస్తాను. శిల్ప
కళలోని హస్తాలయా శిల్పాభ్యాస భంగిమ రచనలో
ఉన్నటువంటి కళాతత్వ విభేదమే ఇప్పుడు ఉన్నది.
నాట్యకళలోని అభినయ హస్తాలయా వాటి
ప్రయోగ స్థానాలు వాటి వినిమయరా చాలా
అదర్శసౌందర్య కార్మనికతను లిగిఉన్నవి. అవి
అలా ఉండటానికి నాట్యధామత్య అయిన విన్యాస
భూమికే కారణం. ఆ విన్యాసంలో నృత్య హస్తాలూ,
అభినయ హస్తాలు కొన్ని లక్షణాలు మూలమే
ఉంటాయి. కాని శిల్పరీతిలోని హస్తాలూ, వాటి
స్థానాలూ స్థిరంగా ఉంటాయి. అవి ప్రాతిమిలో
ఐరస్సుచుంది పాదము వలన ప్రవహించే
రూపలయ ప్రవాహగరికి అడ్డుకాకాడను. అడ్డుపనే
విగ్రహంలో ప్రవహించే యెప్పు ప్రవాహం అని
పోతుంది. ప్రతిమలోని హస్తాలయా హస్తస్థానాలనూ
దావానుగుణంగా నిర్మాణాను గుణంగా
నిరయించాలి.

శిల్పకళలో హస్తమేత్రం రచన ప్రతిమా
రచనలో ఆదిక ఆదర్శకాల్పనంగా ఉండటానికి
పేరులేదు. అందుకు కారణం నాట్యకళలోని
హస్తాలు వస్తువులను పట్టుకోవు, అందుకని వాటి
రచనలో ఎంత సుందర కార్పనికత అయినా ఉండ
వచ్చు. కానీ శిల్పకళలోని హస్తాలు వస్తువులను
పట్టుకోవాలి. అది హస్తవలగా వస్తువు విరువును
పట్టుకోని మోయాలి. అందుకని శిల్పకళలోని
హస్తాలు హస్తవల ప్రయోగానికి అతి దగ్గరగా
ఉంటాయి. పైగా శిల్పనిర్మాణ పదార్థతత్వానికి
అనుసరించా ఉండాలి. అందుకే హస్తాల పద
స్థలాల విదదొలుపు పనిలో పట్టవట్టు ఉంటాయి.

కనుక శిల్పకళలో కాఢ్యం యొక్క తాళ
రూపలయ సౌందర్యం అను. అందులను మనరస్సు
చదవే విన్యాసంలోనూ హస్తాలలోనూ, నాట్యకళ
శిల్పకళలో ఉన్నది. ఆ తనభూతిని ఇస్తున్నది.

నిజానికి నాట్య లోక అభిరమ
శిల్పనేపథ్యంలో ఎంతో సత్ప్రకం ఉంది. అవన్నీ
శిల్పకళను చూడే మన రసహృదయాన్ని రమణీ
యంగా తాకుతూనే ఉంటాయి.

ఈ రెండు కళలూ పర్యాయం అన్నదాన్ని
కలిగి ఉన్నవి. ఆ పర్యాయంలో భావ భావ వ్యక్తి
కరణా కలవి. ఆ పర్యాయ భావనే ఈ కళలను
రస తీర్పుగా చేస్తుంది.

సోల్ నాస్,

గార్లు సా ౯-508 202.

అస్సక్
సమీక్ష

“నా వలెన్”

(-చద్యం-22)

శ్రీ ఊట్ట కొండయ్యగారు విద్యత్కృతులు, కవిత్వకవిత్వాన్ని సాగరికీకరించారు. వారు వచ్చే తప్ప వయస్సులు. శ్రీ కొండయ్యగారు నిరంతరం కవిత్వాన్ని సృజించుకుంటున్నారు. ఆయన కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారి ఏకలవ్య శిష్యులు, అంతే కాదు ఆయన ప్రగాఢ అభిమాని. ఎంత అభిమానమంటే ఆయన రచనలను ‘కాటూరివారి పీఠం’ అను పేరున ప్రచురించేటంత అభిమానం. కొండయ్యగారు ఇంతవరకు ‘వానవచ్చె-వరదవచ్చె: ‘చాకిరేవు, ప్రకృతి-పురుషుడు. మృత్యుహత కానలెన్’ మొదలగు పద్యకావ్యాలు వెలువరించారు. వాటిలో ప్రకృతి పురుషుడు చాకిరేవు కావ్యాలు వివాదాస్పదమైనా అందుకొన్నాయి.

ప్రస్తుత సమీక్ష గ్రంథం శ్రీ కొండయ్యగారి ‘నావలెన్’ అను చాటువు కుసుమం. మన నిమిటలు వలె ననునరించి ‘చాటువు’ అనగా ప్రయమైన మాట అని అర్థము (శబ్దరత్నాకరము-సూర్య రాయాంధ్ర నిమిటలు) అనువుగా, అలవోకగా, అప్రయత్నంగా కవిమతి: వెలువడిన వాగమృతం.

తమే చాటువు. అందులో వాస్తవికత తొంగిచూడాలి. అప్పుడే ఆ చాటువు నలుగురికోసం నానూ, పది మందినీ ఆరిస్తుంది. అది చాటువు ప్రధాన లక్షణం. చాటువు ముక్తమే అయినా చెప్పవలసిన బావాన్ని సమగ్రంగా, సహృదయ రంజకంగా ప్రతిపాదిస్తుంది.

“ఉల్లి పొట్టువోలె నున్నాడు తాతయ్య
సొగసు దాని గనిన రగులు చుండ
ఆ పురుషుని మహా రావముం దరి
పోసి నన్నువోలె పొగలుచుండు”

(‘నావలెన్’ ఊట్ట కొండయ్య చాటువులు—

ప్రతులకు ; ఊట్ట కొండయ్య,

మాధవి ప్రింట్స్, కుత్తిగూడ.

హైదరాబాద్-500 027

వెల ; రూ. 5/- పుటలు-36 + 42)

ఈ చాలు కవిత్వము మృదుమధురంగాను శ్రోతలను ఆరింప చేసేదిగాను ఉంటుంది. అందుకే చాటువు గురించి పాండరంగమహాత్మ్యములో తెనాలి రామలింగడు ఇలా అంటాడు.

“చాటు కవిత్వ తత్వ రస సాగర పారగు
లయ్యు సత్కవుల్
పాటిగ బట్టి విందు రొకపాటిలి కానక నవ్య
కావ్యముల్”

తమ చాటువులలో కొండయ్యగారు ఎన్నో చమత్కారమైన విషయాలు చెప్పతూ చురుకైన పాతకులను వెన్నుతట్టుతాడు. ఆ చమత్కారములో మనము మునిగిపోతాము. సమాజములోని నగ్న సత్యాలను నికషోపేఖంగా అందించారని చెప్పవచ్చును. ఈ

300 చాటువులలో చాటువులైకి మచ్చుతునక ఒకటి.

అంబము లిచ్చివుచ్చుకొనరాదని

లీడరు మందలించ స

ర్పించి వదిలె, నో గురువరా

నజరాణలు తుచ్చులై నవో

పెంచుముగాని కోయకుము పీక,

పాంముట్ట, వాహనమ్ములన్

మంచిగ మేడలున్ నగలు మా కగు

దాక నటించ నా వలెన్''

(194 పద్యము)

తమ 75 సంవత్సరాల జీవితానుభవాల్ని తమ

చాటువుల్లో రంగరించి అందించారు ఈ పద్యాల్ని.

ఈ పద్యాలకు "నా వలెన్" అను ఒక మకుటాన్ని

ఏర్పరచి శతక ప్రర్యముగా కూడా అనిపించారు.

వీటి చెప్పినా తనవలెనే అని అత్యావలోకనము

చేసుకునే విధముగా ఇందులో ష్టిక్తికరించారు.

ఆ వర్ణం చదువుకున్న వారికి తమ హృదయానికి

లాకినా అందుచోని హాస్య ప్రియత్వమునకు నపు

తుని ముందుకు సాగుతారు. మంచి

పుస్తకము చదువుకొనిన అనుభూతిని పొందుతారు.

ఈ ద్వైత శి కొండయ్యగారి నిశిత పరిశీలనమును

పరిహసన ప్రియత్వమును స్వేచ్ఛా వర్తనమును

వ్యక్తము చేయుచున్నది.

సూక్తి సుధా లహరి

శతక సాహిత్యములోని నీతి శతకములను
దృష్టిలో ఉంచుకొని తమ అనుభవాలను, తెలిసిన

వాటిని సమాజానికి అందించాలనే ఆశురతతో
ఆ వృధ పృథు కొన్ని రచనలు వస్తునే
ఉన్నాయి. వాటి క్రమంలో వచ్చినదే నష్టా నరసయ్య
గారి "సూక్తి సుధాలహరి" ఇందులో 142
పద్యాలున్నాయి. ఈ పద్యాలను 18 శీర్షికలుగా
విభించి చెప్పారు. ఇవి తేట గీతాలుగాను, పిల్లలకు
సులభంగా అర్థమయ్యే విధముగాను చెప్పారు.

ఈయన ఉపాధ్యాయుడు తమ శిష్యులకు
అలలి అలలి పదాలలో చెప్పి సన్మార్గముతో
తేవదానికి చేసిన ప్రయత్నంలో బాగాగా వాటిని
చెప్పారని అనుకోవచ్చును.

సూక్తి సుధాలహరి—నష్టా నరసయ్య
తెలుగు పండితులు పోస్టు, ఉచ్చుమగులూరు;
జిల్లా : ప్రకాశం—522 626
పుటలు 38 + 32 వెం : 6 రూ. లు

"కానిపనికిబోకు—'కాపిలు' కొట్టకు

దుష్టవైద న వాని—త్రోవ జెకు

హితముగాదుర, ఐవి—హినాది హినములే

తవ్యగణ చరిత్ర—శరతపుత్ర''—9వ పద్యం

ఇది వారి శైలికి మచ్చుతునక. శ్రీ నరసయ్య
నైతిక విలువల కొరకు శ్రమించి. వచ్చే తరానికి
విద్యార్థులకు ఉపయోగపడేటట్లుగా ఈ పద్యాలును
అల్లారు. ఈ సంపుటికి ముందు మాటలు
రాసిన వాలో అయిదుగురైనా నరసయ్యగారి
సూక్తులను రచన విద్యార్థులకు బోధించినట్లైతే
రచయిత కృషి సార్థకమైతే.

30506 11-2

జే.వి.ఎస్.ఆర్. యూనివర్సిటీ
జే.వి.ఎస్.ఆర్. యూనివర్సిటీ, ఆర్కిటెక్చర్ సెక్షన్
(తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం నామకం) -
జే.వి.ఎస్.ఆర్. యూనివర్సిటీ, ఆర్కిటెక్చర్ సెక్షన్
"ప్రత్యక్షం 11-12" సంచికలు తెలుగు
విశ్వవిద్యాలయం 1991 సంవత్సరం, ఏప్రిల్
మొదటి సంచికలో "జే.వి.ఎస్.ఆర్. యూనివర్సిటీ
సాంకేతిక విద్య" అనే అంశం కింద
చేరినది.

[illegible]

(E-1) - 11-12 (1991)

১৯৭১ সালে

బు.జ.న. కమి. పేజీ. 60-2.

ਬਾਨ ਬਾਹਰੀ

జెంగుళూరు పరిపాలనా పరిషత్తు.

2012-2013-56

మొ 8 ÷ 56

తెన్నకొండ ఆదిత్య పురిషాన్ని పూర్వముగా
 బో (స్వామి) వాడు: నువ్వోని బో వాడుడు
 పరివర్తన బో వాడు వాడు, బోని గురించి
 పురిషాన్ని పూర్వముగా

ఉత్తర భారతదేశానికి గురించి
 చదువు చేసినవారు చూడాలి. ఉత్తర
 భారత నమస్కరించాల్సిందిగా కోరుకుంటున్నాము.

[illegible]

పాఠశాల విద్యను అభ్యసించి
 పాఠశాల విద్యను అభ్యసించి
 పాఠశాల విద్యను అభ్యసించి
 పాఠశాల విద్యను అభ్యసించి
 పాఠశాల విద్యను అభ్యసించి

అదైతన్మ కవి సంచితం గద సంచితం
 లతో పోట్టుపంటి ఉది పేవంగాన, కుహనా
 కళిప్రయాణ క్రమం, చోటు చేసుకుంటున్నట్లు
 గాను అనిపించు చూసదు. సత్యంకాకే రచయిత
 చిహ్నమాట ముందిముందు తన్నే వాగుంటుంది.
 సంచితకవి ముందుముందు అగు జాగ్రత్తలు
 చూసినాగని అదేదాం.

జి. శ్రీరంగస్వామి

ಜೊತೆ ನೆರವು ವನ್ಯ ಪ್ರಾಣಿ

(ఖాలి గేయాల సం

శ్రీకృష్ణుని పుష్కరమునందు బుద్ధులై
గమనమునకు వచ్చిన జాతి నెయ్యి నందరి జరి.
పుష్కరమునందు బుద్ధులై నున్నందున బుద్ధుల
నెయ్యి తిరువనంతరమునందు నున్న బుద్ధుల నెయ్యి
యొక్కట పుష్కరమునందు.

సాహసంగా బా. శేయా పెద్దలు వ్రాయుట.
వలన పెద్దలు చదువునని అందించుకునేలాగనే
వుండటం కద్దు. కాని కుసుమమారి గారు ఈ
జాబిలి నేర్చిన వెన్నెల పాటలను పిల్లల మనస్సుకి
హతుకునేలా, పిన్నిల భావాలు పెద్దలకి తెలియ
జేసేవిగా, చక్కని శైలిలో మలిచారు.

మొదటి గేయం పాపాయికి అన్న దానిలో
పిన్నిని పాపాయి-తాండ్లు మనకి సజీవంగా
కన్పిస్తాయి. పిల్లలకి ఎంతో సన్నిహితమైన దృక్పథాలు
తెలియజేస్తాయి.

వదలంబాలతో అల్లిన గేయాలు బాంబు బాగ
యంత్రంగా పాడుచునేలాగ వున్నాయి. రంగుల్ని
గురించి తెలియ జేసేగేయం. రంగుల తనాపా:
నలుపు, తెలుపు, ఎరుపు, పసుపు అన్న వర్ణాభిరూ
పాపింపే ఈ విధానం బహుశా ప్రత్యేకంగా వుంటుంది.

అలాగే కుసుమమారి గారు పిన్నిని పాప
లకు అర్థమయే శిలిలో పుట్టాడేత్రాల గురించి చెప్తూ
బాలివటం ఎగురవేయించే గేయం కూడా సేర్వీకా
త్రాచారు. మరొక చక్కని గేయం బ్రహ్మముడి
దీనిలో పాడుతున్నది పొందుపరచి భారతదేశపు
రాజధానిని తెలియజేయటం నిజంగా మెచ్చుకో
తగ్గది.

కుసుమమారిగారు బాంబు మనస్తత్వం బాగా
అంగీకరించే మనకున్న కోమలి, జాబిలి నేర్చిన వెన్నెల
పాట అన్న గేయంలో గుప్ప కాలికి మువ్వలు కట్టే
చన చందమ నకి అని చెప్పేస్తాయని జనీతునసులు
అందించినట్లు వ్రాయటంతో చక్కని బావ
పాపవశ్యత కనిపిస్తుంది. అలాగే చివరి గేయంలో
బుద్ధికోరిక కోరిక పాప మనసుని గొప్పగా
చానిలో చచ్చిన పిల్లలకే కాదు పెద్దలకీ కూడా
భాగంబుండన్న అనుమానని తెలిపేరు. తెలుగుతనం

కల్పించేలా వున్నాయి. పాడుచుచుంటే గాన
కలంలో పండి బాలలకొక పెద్దలకు కూడా
అందించే గేయం వుంటుంది.

అయితే జాబిలిలో కూడా పిన్ని మచ్చ
పున్నట్లు-ఈ గేయ సంపుటిలో కొన్ని గేయాలు
వలనగా అసంపూర్ణంగా వున్నాయేమో అనిపిస్తుంది.
మొదట ముందు ఈ పాపపాట కూడా రాకుండా
వ్రాయగలిగితే-కుసుమమారిగారి కవిత్వం కుసుమ
కోమలంగా మధురంగా వుంటాయి- అను భావం
యల భరకే చక్కని కవిత్వం అందించారు.
పిన్నిని కాలంక పాఠ్య గ్రంథాలలో ఉండదగ్గ గేయాలు
-ఈ గేయ సంపుటిలో ఉన్నాయటంతో
సంతోషించేము.

— పేర్లుల శత్రుత్వం

కాగ్రహిణి

పుంబాసు పుంబంగా, హమ్మబం వంటి
నిపుంబువుల దాటి. వాకరణం నుకెక్కు విడిచి,
చందస్సుల సర్వ పరిష్కారం వదిలి వదిలకీ
వెంచడిదైనా మెదలదునని అంటూ, చందో
బాదాంబు తెంచుకొని. చంద్రావతి యాత్ర కొన
సాగించారు: మహావీర్యవ్రత (వశ్యావస్థావసు)
గాదు.

అలాంటి వ్యాచారాలు, చంద్రావతి
వదలకీరా క్షేత్రంలో నిరంతరం కృషి సులభ,
తున్న కలితా వశీవలుగా ప్రాచీనమభిజారు.
మూడువేల గేయ సంపుటలు, మొదటిగా, అంద

పాతకలోకానికి సువర్ణచతురయ్యారు. సుమారు
పాతక భక్తస్తావకు సమీక్షలు చేసి, వ్రాతకారంగంలో
గుర్తింపు పొందారు. ఆ పై ఆకాశవాణి, హైదరాబాదు
కేంద్రం ద్వారా పబ్లికేషన్ల కమిషన్ ప్రసారం
చేశారు.

మొదట 10/-

ప్రతులకు; మాధురి వట్టికేకన్స్,

9-5-53. సప్తగిరి కాలనీ.

కలీంగర్ - 505002.

వ్రస్తుతం వీరి నాలుగవ రచన రాగర్భురి
లలితగీతాల సమపుటి లలితమైన తదజాలంతో
సామర్థ్య పాతకానికి అర్హమయ్యేతా; మడిచారు.

“సంకుచిత విషభీజం ప్రతుంచి, మధురా
మృత మమకారం పంచి, రాశికి అనురాగం
కూర్చి, రాతిగుండలను వెన్నగా మార్చుదాం, అంటు
న్నారు. ఉదయించిన సూర్యకృల గేయంలో

కులమతాబు అధ్యుగొడలని, పగలికి. అవకా
థాలని కులమతం కూలిపోతే, తమమతాబు
పరిక్షాస్తాయంటున్నాను. శ్రీరాముడారు.

స్వాత్మం పెరిగి, కర్తవ్య నిర్వహణ, మృగ్య
మయిన, ఈ యాత్రిక యుగంలో కృష్ణుని,
బుద్ధుని, మహాత్ముని బోధనలు అదర్శముగా
తీసుకొని, యువతని పెచ్చరిస్తున్నారు.

వాసాల నర్సయ్య

కర్త కవి

హిందీ ప్రమాణపత్ర వితరణోత్సవము

జంగారెడ్డిగూడెం పుగో॥ జిల్లా

27-12-92 సోమవారము 4 గంటలకు జిల్లా ప్రజా ప.షర్ ప్రెస్సులులో ప్రధానోపాధ్యాయులు శ్రీ ఎ. ఎస్. దక్షిణమూర్తి అధ్యక్షతన హిందీ ప్రమాణ పత్ర వితరణోత్సవము లో ప్రభుత్వముగా జరిగినది.

తొలిగా హిందీ పండిట్ మల్లంపాటి జగన్మోహనరావు స్వాగతం పలికిరి. కుమారి ఎస్. ప్రమీలారాణి, తెలంగాణ ప్రాధికార గీతముతో సభ ప్రారంభమయినది.

పి.జి రాజా కలెజీ ప్రెసిడెంట్ శ్రీ కోరా నాగేశ్వరరావు జ్యోతి ప్రజ్వలన గావించిరి.

ఈ సమయమున రాష్ట్ర హిందీ ప్రచారక మండలి అధ్యక్షులు శ్రీ కాజా వెంకటేశ్వర రావు ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిరి. యమ్ జగన్మోహనరావు గారు నివేదికలో హిందీ ప్రచారము ను గూర్చి వివరించిరి.

అంతట అధ్యక్షుల పదవిలో ప్రెస్సులు ప్రధానోపాధ్యాయులు శ్రీ ఎ.ఎస్. శర్మేశ్వర

దక్షిణమూర్తి మాట్లాడుతూ అంతర్జాతీయ భాషగా ఇంగ్లీషును గౌరవిస్తున్నట్లే జాతీయభాషగా హిందీని గౌరవించాలన్నారు. హిందీ ప్రాముఖ్యత గురించి మాట్లాడుతూ హిందీ ప్రచారము వికాసము చేయుచున్న యమ్. జగన్మోహనరావు ప్రశంసించిరారు. జంగారెడ్డిగూడెం హిందీ ఉన్నత పరిషత్తుకు ఏర్పాటు చేయాలని కోరారు.

పుగో॥ జిల్లా ప్రచారకమండలి అధ్యక్షులు శ్రీ వెంకటేశ్వరరావు హిందీ ప్రచారమున శ్రీ జి. వెంకటాచార్యులు అధ్యక్షులు ఎస్. ముత్యేశ్వరరావు గారు హిందీ ప్రాముఖ్యతను గురించి వివరముగా మాట్లాడిరి.

ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్న వెంకటేశ్వరరావు మాట్లాడుతూ దేశంలో జాతీయ గుర్తింపు భాషగా నున్న హిందీ అంతర్జాతీయ గుర్తింపు భాష కానున్నదని తెలిపిరి. దేశంలో ఎక్కడకు వెళ్ళాలన్నా హిందీ తోడ్పడుతుందన్నారు. స్వాతంత్ర్య సమరార్థినలో సమయిత స్థానమున్న, హిందీని అందరూ నేర్చుకోవాలన్నారు. హిందీ భాష ప్రాముఖ్యతను గమనించాలన్నారు.

శ్రీ ఎమ్. జగన్మోహనరావు శ్రీ స్థానిక హిందీ పండితులు మరియు ప్రధానోపాధ్యాయులు

శ్రీ ఎ.ఎస్. దక్షిణామూర్తి ముఖ్య అతిథి శ్రీ రాజ వెంకటేశ్వరరావును పునఃముగా సన్మానించిరి.

1991 ఆగష్టు మరియు 1992 ఫిబ్రవరి లో ఉత్తీర్ణులైన విద్యార్థుల సర్టిఫికేట్లను సభలో పాల్గొన్న ప్రధాన్ పాఠ్యాలయాల శ్రీ కె.ఎస్.దక్షిణామూర్తి శ్రీ కాజ వెంకటేశ్వరరావు శ్రీ కోరా నాగేశ్వరరావు శ్రీ వెంకా పాండు రంగారావు శ్రీ వై. వెంకటాచార్యులు శ్రీ ఎస్. ముక్తేశ్వర రావులచే హిందీ విద్యార్థులకు అందజేసిరి. శ్రీ ఎమ్. జగన్నాథనారావు చందన సమర్పణ గావించిరి. జనగణతంత్రో సభ ముగిసినది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ హిందీ ప్రచారకమండలి ప్రచారక పరిషత్ వార్షిక సమావేశము

డి. 31-1-93వ తేదీ మధ్యాహ్నము రెండు గంటలకు, ఆంధ్రప్రదేశ్ హిందీ ప్రచారక మండలి ప్రచారక పరిషత్ వార్షిక సమావేశము, హిందీ ప్రచారక విద్యాలయము విజయవాడలో జరిగినది. ఈ సమావేశము మండలి అధ్యక్షులు శ్రీ కాజ వెంకటేశ్వరరావుగారి అధ్యక్షతన జరిగినది. దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ-ఆంధ్ర అధ్యక్షులు శ్రీ బోయపాటి నాగేశ్వరరావుగారు ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిరి. ప్రచారక విద్యార్థినుల ప్రార్థనా గీతముతో సభ ప్రారంభమయ్యెను.

మండలి అధ్యక్షులు శ్రీ కాజ వెంకటేశ్వర రావుగారు తమ ఉపన్యాసములో మండలి కార్య కలాపములను, 1992 వ సం॥లో జరిగిన

మండలి పని తీరును గూర్చి సమీక్షించిరి. మండలి ప్రపాన కార్యదర్శి శ్రీ జి. అంజయ్య గారు తమ వార్షిక నివేదికను సభకు సమర్పిస్తూ, 23 జిల్లా లలో ప్రచారక మండలి కార్యాలయ ఏర్పడినందులకు తమ హృదయమున వ్యక్తించిరి. శ్రీ కార్యదర్శి శాంతివే 1992వ సం॥పు అవత్య వ్యయముల రిపోర్టు మరియు 1993 వ సం॥ బడ్జెట్ ను ప్రతిపాదించగా, సభవాదు పీజిన్డిండిని ఏక గ్రీవముగా ఆమోదించిరి.

తదనంతరము ముఖ్యఅతిథి శ్రీ బోయపాటి నాగేశ్వరరావుగారికి నూతన వస్త్రములు, కాలవ, చందన పాంజులంది ఫల పుష్పములతో పునమైన సన్మానము జరిగినది. వివిధ జిల్లా ప్రచారక మండలాల అధ్యక్ష, కార్యదర్శులు ఇంకా ఇతర పెద్దలు శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారిని పూరిమాలలతో సత్కరించిరి. ఆంధ్రసభ ఉపాధ్యక్షురాలు శ్రీమతి యమ్. వేదవల్లిగారు కూడ యీ సన్మాన కార్య క్రమములో పాల్గొనిరి.

తనకు జరిగిన సన్మానమునకు కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తూ శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారు తమ ప్రసంగముతో—'ఆంధ్ర ప్రదేశ్ హిందీ ప్రచారకులు, ఆంధ్ర సభకు వెన్నెముక, అన్ని జిల్లాలలో ప్రచారక మండలి కార్యాలయ ఏర్పడుట అనందదాయకము. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో యింకా హిందీ ప్రచారము పటిష్టము చేయుటకు ప్రయత్నాలు జరుగుచున్నవి. హిందీ ప్రచారకులందరు తమ మాతృసంస్కృతికై చేయూత యివ్వగలరని ఆశిస్తున్నాను— అని అన్నారు.

ప్రచారకుల సమస్యపై శ్రీ ఈమని దయా నంద్, శ్రీ సి. హెచ్. ఈనుమహారాథశర్మ, శ్రీ వి. పాండురంగారావు, శ్రీ ఎమ్. సుబ్బారావు, శ్రీ జయంత్ కాయకర్, శ్రీ కె. హనుమంత రావుగార్లు తమ అమూల్య సలహాలు యిచ్చిరి.

కదాన్నతి పొంది, పుత్రానుకు జదివి ఆయి
వెళ్ళుచున్న శ్రీ ఎ.టి. బాస్కర శర్మగారికి.
మందలి వారు తమ అభివృద్ధిని తెలియజేస్తూ,
వారి భవిష్యత్ ఉజ్వలముగా ఉండాలని ఆశిస్తూ
వీడ్కోలు పలికిరి.

మందలి ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ బి. అంబప్ప
గారి వందన సమర్పణతో మనయు జాతీయ
గీతాలాపనతో సభ విగ్రిహయముగా ముగిసినది.

హిందీ అభివృద్ధిద్వారా జాతీయ సమగ్రత

హిందీయ భాషలో పాటు జాతీయ భాషై
హిందీని తరతమ జేరాలి లేకుండా ప్రజలందరూ
నేర్చుకోవాలని పురపాలక శాఖ చుట్టి సా. ఎం.
నరసింహారెడ్డిగారు అన్నారు. చిద్దూర జాతీయ
భాషాన్ని పెంపొందించగలమని దేశ ఇతరులకు
కాపాడగలమనీ అభిప్రాయపడ్డారు. ప్రాంతాలకు
లోని తైరతాబాదు నందలి దక్షిణ భారత హిందీ
ప్రధాన సభ ఆంధ్రలో గురువారము 11-2-1993
సాయంత్రం గం. 5-30 లకు హిందీ ప్రేమ
మందలి అధ్యక్షులతో జరిగిన విజయ వర్ణ వితర
ణోత్సవములో ఆయన ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొ
న్నారు. ఏ భాషయినా అభివృద్ధి చెందాలంటే
ప్రభుత్వాల పాత్ర ఎంతో ఉందని ఆయన అన్నారు.
ప్రభుత్వ పాత్రలలో ప్రాథమిక స్థాయినుండి
హిందీ భాషా బోధన జరగాలని ఉద్ఘోషించారు.

నేడు అనేక ప్రైవేటు పాఠశాల నిర్వాహ
కులు విద్యార్థులకు హిందీ భాషను మొరటనుంచి

నేర్చుకొన్నార. ప్రభుత్వ పాఠశాలా కూడా
కదే జెడంగా నెట్టితే పాఠశాల భాషను బాగా ఆను
సంపాద భాషా లోపి పద్ధతివచ్చని అన్నారు.

హిందీ నేర్చుకోవడం నలన అనేక లాభాలు
ఉన్నాయని గుర్తించి, ప్రతి ఒక్కరూ ఆ అవకాశ
మును ఉపయోగించుకుంటూ దేశ విజయకు
త్పన్న చేయాలని ఆయన అన్నారు.

అవసరం ఏమి ఉన్నదో ప్రజలంతా అర్థం
చేయాలి. పాఠశాలలో శ్రీ లింగ శక్తిగారాజులు
గారు ఉద్ఘాటించిన సభ భారత పోషించిన
నేడు విజయ జాతీయరాధా స్త్రీ పెంపొందించే
హిందీ నేర్చుకోవాలి. మరలవారస్థాన్ని కాపాడ
వాలి అన్నారు. ఆయన కొరారు.

ప్రపంచవారం హిందీ ప్రేమ మందలి ఆర్క
జులు ప్రచురించిన సాహిత్యముల్ని చదువుకోగలగ
వచ్చాకములో హిందీ మందలి మరెయి దక్షిణ
భారత హిందీ ప్రాంత సభలకు హిందీ భాషాభి
వృద్ధికి మంత్రాధిపతి అయిన శ్రీ లింగ శక్తిగారు
సభ ప్రారంభం చేసారు. అతడు మనకి ఉన్నట్టుట సభ
వరదలను సాజునందుకొనగలగలమని కోరారు. సభ
జాతీయ భాష హిందీకాపాటు పొందుతే భాష
అభివృద్ధికి పాదాభివృద్ధి ఉన్నట్లు తెలియ
జేసారు. ఈ సందర్భంగా హిందీ భాషాభివృద్ధి అ
వకాశాలపై ఉపన్యసించారు.

మనకు ఉన్న హిందీ పాఠశాలా ఉన్నట్టుట సభ
భాషాభివృద్ధికి పాదాభివృద్ధి ఉన్నట్లు తెలియ
జేసారు. మనకు ఉన్నట్టుట శ్రీ లింగ శక్తిగారు
శ్రీకాంత్ వివేకనందన్ దక్షిణ వివేకనందన్.

‘సత్రాంత సమ రోహి’ (వేదోపనిషత్)

శ్రీ భవానీ హిందీ విద్యాలయము,

అనంతపురం

శ్రీ భవానీ హిందీ విద్యాలయం అనంతపురం
ఆవర్ణంలో 2.11-2-93న ర. భా. హిందీ
ప్రచారసభ, ప్రారాబాద్ హిందీ ప్రారంభించి పరిష్క
ర్థం సత్రాంత సహారోహి జరుపుకొనెను.

శ్రీగణేశ, శ్రీసరస్వతీ భావానుభవము చి||
క్రీష్ణమహా ప్రార్థనగీతంను పాడెను.

విద్యాలయము ప్రెసిడెంట్ శ్రీ ఎ.వి.ఉమా
శంకర్ గారు ఆపద్యం పాఠ్యము చదివి, హిందీ
భాషాభివృద్ధి, హిందీ ప్రచారంలో తమ
విద్యాలయం జరుపుచున్న తృప్తి, శ్రేయసు
తెలిపిరి.

సభకు అధ్యక్షత వహించి శ్రీ యన్
సమమూర్తిరాజు గారిని, (రెవరెండ్ ప్రొఫెసర్,
కళాశాల, అనంతపురం) గారు తమ పదవిలో,
మరియు బాధ్యతలను మనస్సు సుస్థూరంగా వహి
స్తారని అమావాభిషేకం చేయించి, అమైతిస్థిర
పడుటకు సామర్థ్యాభిషేకం చేసి, సంస్కృతం
గురించి జరిగిన చరిత్రాక్షర, చుట్టూ చూడవలసిన
తప్పక అందమైన చరిత్రాక్షరసభలోని అందమైన
భాషయని చూడెను

హిందీ ప్రచారకులు శ్రీ ఎం. ఎ. మహబూబ్
(హిందీపండిట్, ప్రొద్దుటూరు, ఆంధ్రప్రదేశ్)
గారు, హిందీభాషను మనం నేర్చుకొనడంవల్ల,
నిత్య జీవితంలో ఎంతో ప్రయోజనం చేకూరుచున్నది,
దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలలో ఉన్నట్లు ప్రాంతీయ
భాషల పెంపొందించే చెప్పిరి. హిందీ పండితులకు
కూర్చొన్న విద్యార్థులకు విజ్ఞానం, ఆ భాషామైత్రి
పైన లభించు ప్రతి జిల్లా విస్తీర్ణ స్థాయిలో ఉన్న
దని చెప్పిరి.

వాచి ప్రచారకు శ్రీమతి రసన్. సుబ్బరత్న
గారు హిందీ ప్రచార, ప్రసార కార్యక్రమాల్లో
సభ యొక్క ఉన్నత స్థాయిలో చేరాలని తెలిపి . “అహ్మత్
రసన్” ను గూర్చి వివరించిరి.

విద్యార్థులకు ప్రవేశపత్రము రొసంగి
తర్వాత కుమారి ఏ.వి. అవర్ణమందిర సమర్పణ
మొనర్చిరి. “జాతీయగీతం”తో సభ ముగిసెను.

ప్రమాణపత్ర వితరణోత్సవము

చెర్లోపల్లె

చెర్లోపల్లె హిందీ ప్రేమికులవలె స్థానిక జిల్లా ప్రజా
పరిషత్తుల వారణం ఆనంతపురం 4.10.92
సాయంత్రము శ్రీ యెమ్మలూరు వాళ్ళు సాయము
అందితన ప్రమాణ పత్రవిజరణోత్సవము జరిగింది
హిందీ భాషా సుఖం సరస్వతీ ప్రార్థన
చేయగా సభ ప్రారంభమయెను.

సభాసభలు జరియభాష హిందీ నేర్చుకో
వలసి అవశ్యకతను గూర్చి చెప్పి, పదాలు
విద్యార్థుల ముందుంచాచి. మాధవలాల్ చతుర్వేది
‘ఉన్నతీ జిల్లా’ ను గూర్చిస్తూ ప్రభుత్వ
చట్టాన్నియందోకలో పాల్గొన్నయేలా ప్రవేశించి
వివరించారు.

శ్రీమతి రామకృష్ణ సభాసభ్యుల సరసంబాలు
గారు 1992 ప్రారంభించి పరిష్కార కృత్యాలైన
విద్యార్థిని విద్యార్థులకు సామర్థ్యాభిషేకములను
పెట్టారు. చక్రవర్తి ప్రెసిడెంట్ విజయలక్ష్మి దివ్యమతులు
పంతులు తినిన సంస్కృతాక్షర, విభాషాక్షరకు
సంబంధించి వివరాలను చక్రవర్తిలకు ప్రభాషా
సూత్రము అందించుచున్నారు. దక్షిణాగ్రులు తన
సంగీత వారణం రెండుభాషల నేర్చుకోవలెన్నారు.

సమావేశమునకు జనార్ధనరెడ్డి స్పాన్సరము
పడతగా మండలి కార్యదర్శి యల్.బుచ్చినాయుడు
మదనసమరణ గావించారు.

[Faint handwritten notes, possibly bleed-through from the reverse side.]

విజయవాడలో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వమునకు చెందిన ప్రభుత్వ పరిశోధనా
సమితిలో గవర్నరుగారు
ముఖ్యమంత్రి శ్రీ బోయిపాపా నాగేశ్వరరావు గారి సన్నిధిలో ప్రజారాజ్యమును
అభ్యుదయము శ్రీ బాపా బేలగోపాలరావు గారు ప్రజానామకర్తలకు శ్రీ బి. రాజయ్య
గారు మరియు హంపి ప్రేమినిరంజని గారు దర్శనము శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యం
గారు బేలగోపాలరావు గారు.

